

Verslag 2016 – output van onderzoek en onderwijs

Titus Brandsma Instituut

INHOUD

VOORAF	3
WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK	5
1 Wetenschappelijke activiteiten in 2016, inleiding	5
1.1 Contemplatio in actione	5
1.2 Collatio	5
1.3 Studiedagen en andere onderzoeksbijeenkomsten.....	6
2 Spirituality International (SPIRIN)	11
3 Rapportage van de onderzoeksoutput	11
3.1 Bijbelse spiritualiteit	11
3.2 Mystiek/Mystagogie	13
3.3 Moderne Devotie	14
3.4 Performativiteit van spiritualiteit en religieus leven in een seculiere tijd.....	17
3.4.1 Maatschappelijke spiritualiteit	17
3.4.2 Spiritualiteit van het religieus leven	22
3.4.3 Bronnen van de Karmelitaanse spiritualiteit	24
3.4.4 Spiritualiteit en kunst.....	25
3.4.5 Mystiek en spiritualiteit in de moderne tijd.....	26
4 Begeleiding onderzoek.....	27
4.1 Promoties in 2016.....	27
4.2 Begeleiding promotieonderzoek.....	27
5 Deelname aan congressen e.d.	27
6 Wetenschappelijke functies, vormen van samenwerking en redactielidmaatschappen	31
VORMING EN ONDERWIJS	35
1 Publieksevenementen.....	35
1.1 Nacht van de Mystiek (6 februari 2016).....	35
1.2 Titus Brandsma Lezing (10 juni 2016)	35
1.3 Hoorbaar Licht (5 november 2016)	36
2 Studieweek Mystiek: Hadewijch, mystica van de liefde (11-14 juli 2016)	36
3 School voor Spiritualiteit	37
4 Colleges in curricula Wetenschappelijk Onderwijs, Hoger Beroepsonderwijs, postdoctoraal onderwijs.....	38
5 Overig cursus- en vormingswerk	40
6 Begeleiding Scripties	44
SAMENWERKING MET MAATSCHAPPELIJKE PARTNERS	45
1 Bezielde professionaliteit – samenwerking Stichting Carmelcollege	45
2 VERUS-TBI-onderzoeksplaats	46
3 Kerk in de wijk – samenwerking met parochies en gemeentes.....	46
4 Samenwerking TBI-KSGV	46
5 Samenwerking met de Abdij Slangenburg.....	46
6 Nog steeds geroepen – samenwerking met de Zusters Franciscanessen van Dongen	47
PERSONELE OPBOUW VAN HET INSTITUUT PER 31-12-2016.....	48

VOORAF

2016 was voor het Titus Brandsma Instituut een jaar vol dynamiek en verandering, dat zich afspeelde tegen de achtergrond van het aankomende jubileum van het instituut dat in 2018 zijn vijftigste verjaardag viert. Het meest opvallende was zeker de komst van twee nieuwe wetenschappelijke medewerkers. In eerste instantie mochten wij dr. Theo van der Zee als nieuwe collega begroeten. Hij bezet de onderzoeksplaats die door het Titus Brandsma Instituut samen met VERUS – de koepelorganisatie van katholiek en christelijk onderwijsbesturen in Nederland – werd opgezet ten behoeve van de studie van spiritualiteit in het onderwijs. Al even bijzonder was de komst van Marc De Kesel naar het Titus Brandsma Instituut als nieuwe wetenschappelijk secretaris. Naast die functie zal Marc ook het lang verhoopde project over de relatie tussen moderne beeldende kunst en spiritualiteit gaan leiden. Dit project kon gerealiseerd worden door een genereuze donatie die resulteerde in het Fonds Marianne van der Heijden ten behoeve van onderzoek naar beeldende kunst en spiritualiteit. Het is voor het Titus Brandsma Instituut een zegen dat wetenschappers van dergelijk niveau de rangen komen versterken en het zegt ook iets over de plaats die ons instituut na bijna vijftig jaar heeft verworven en de uitstraling die het inmiddels heeft, niet alleen in de academische wereld, maar ook in maatschappij en kerk.

De TBI-VERUS-onderzoeksplaats laat daarenboven zien dat het instituut er steeds beter in slaagt om ook in het maatschappelijke weefsel door te dringen en daar op innovatieve wijze actief te zijn. Hetzelfde kan gezegd worden van de uitstraling die Marc De Kesel heeft als wetenschapper van internationaal formaat, maar tegelijk een intellectueel die het publieke debat durft aan te gaan – en dat is precies ook wat het Titus Brandsma Instituut nastreeft. Dat het TBI zich steeds nadrukkelijker kan profileren als het instituut bij uitstek waarin de ordes en congregaties aan de toekomst van hun charisma en hun maatschappelijke opdracht kunnen werken, werd in 2016 duidelijk door de overeenkomst die er is gesloten tussen de Benedictijner Abdij van de Slangenburg in Doetinchem, waardoor Thomas Quartier OSB vrijgesteld kan worden voor onderzoek aan het instituut. Ook de contemplatieve spiritualiteit heeft een duidelijk maatschappelijke opdracht. Dat wisten we al dankzij de pivotale aanwezigheid van de karmelitaanse traditie in ons instituut, maar door deze verbintenis krijgt dit uitgangspunt van ons instituut een nieuwe dimensie.

De samenwerking met de Stichting Carmelcollege, een scholengemeenschap van nagenoeg 40.000 leerlingen, begint op kruissnelheid te komen. Een module werd gemaakt ten behoeve van docenten, bestuurders en stafleden van deze stichting en er wordt intensief nagedacht over verdere projecten. Van die samenwerking profiteert het instituut ook op wetenschappelijk gebied, getuige het project van een karmelitaanse pedagogiek dat door Anne-Marie Bos opgezet wordt. Daarmee is ook duidelijk geworden dat het veld van het onderwijs stevig uitgebouwd wordt – ook deze professionele praktijk wordt gekenmerkt door spirituele processen en dynamieken die ons iets leren over de christelijke spiritualiteit en de wijze waarop die ook in de toekomst vorm zal krijgen, in een samenleving waarin de christelijke spiritualiteit niet meer vanzelfsprekend, maar daardoor misschien juist des te opvallender aanwezig is.

Ook de publieksevenementen waren in 2016 succesvol. *De Nacht van de Mystiek* herhaalde het succes van 2015 en is goed op weg een vaste traditie te gaan worden. De Titus Brandsma Lezing 2016 was met de komst van niemand minder dan Rik Torfs een daverend succes: de Leuvense rector en publieke intellectueel Rik Tofs slaagde er in om de aandacht van 500 mensen te trekken. En onvergetelijk was ook de Studieweek Mystiek, met de oude meester Paul Mommaers.

Het instituut heeft niet alleen stappen gezet om zich in het maatschappelijk leven te profileren. Ook de internationale uitstraling van ons onderzoek werd dit jaar bevestigd door de

benoeming van Herman Westerink tot bijzonder gasthoogleraar aan de KU Leuven (België) en van de wetenschappelijk directeur als hoogleraar aan de jonge maar innovatieve Cusanus Hochschule te Bernkastel-Kues (Duitsland).

Helaas werd het instituut in 2016 ook opgeschrikt door zeer droevig nieuws. Tjeu Timmermans o.carm, secretaris van het bestuur van het instituut overleed op 28 juni nadat hij het instituut vele jaren trouw gediend heeft en het met zijn doordachte enthousiasme ook impulsen gegeven heeft. Het is nauwelijks voor te stellen dat we zonder Tjeu verder moeten.

Een jaarverslag is een heel eigen genre. Het meandert tussen een ambtelijke taal, inclusief alle cijfertjes die daarbij horen, en een beeld met perspectief op de toekomst. Ambtelijke realiteiten zijn slechts dan bureaucratisch wanneer het zicht op die toekomst ontbreekt. De keuze voor internationalisering enerzijds en meer betrokkenheid van maatschappelijke partners anderzijds zou al iets van de visie op de toekomst moeten kunnen weergeven. En het mag duidelijk zijn dat dit instituut klaar is om in 2018 het vijftigste jubileum op gepaste wijze te vieren.

Dit jaarverslag bestaat uit vier delen:

Allereerst komt het *wetenschappelijk onderzoek* aan bod. In dat deel worden kort de resultaten vooropgesteld in het wetenschapsplan geschetst, waarna de expertmeetings en conferenties van het instituut worden voorgesteld. Eveneens wordt verslag gedaan van het internationale netwerk *Spirituality International*. Tenslotte is in dit deel een opsomming te vinden van de afzonderlijke onderzoeksprojecten per onderzoeksgebied.

Na het wetenschappelijk deel volgt een rapportage van de activiteiten op het gebied van *vorming en onderwijs*. Daar wordt veel aandacht besteed aan de publieksevenementen evenals de School voor Spiritualiteit met haar opleidingen Geestelijke Begeleiding en Maatschappelijke Spiritualiteit. .

Het derde deel betreft de *samenwerking met maatschappelijke partners*, waarin onderzoek en vormingsprojecten beschreven worden die samen met of ten behoeve van deze partners worden opgezet.

Tot slot is in het vierde deel een overzicht te vinden van de *personele opbouw* van het instituut per 31 december 2016.

Dit verslag is een verantwoording over de volle breedte van de arbeid die is verricht bij de uitvoering van ons mission statement: “de academische studie van de spiritualiteit in het licht van de joodse en christelijke traditie in verleden en heden, ten dienste van Kerk en samenleving door middel van publicaties, onderwijs en vorming”.

Dit is ook de plaats om aan collega Henk Rutten dank en waardering uit te spreken voor de vele uren werk die hij in de archivering en classificering van al deze gegevens heeft geïnvesteerd.

Inigo Bocken, wetenschappelijk directeur

WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK

1 Wetenschappelijke activiteiten in 2016, inleiding

1.1 Contemplatio in actione

Al het door de stafleden verrichte onderzoek ressorteerde onder het programma *Contemplatio in actione*. Dit bestaat uit vier met elkaar samenhangende aandachtsgebieden. (1) Bijbelse spiritualiteit

(2) Mystiek/mystagogie

(3) Moderne Devotie

(4) Performativiteit van spiritualiteit en religieus leven in een seculiere samenleving

(4.1) Maatschappelijke spiritualiteit

(4.2) Spiritualiteit van het religieus leven

(4.3) Bronnen van de Karmelitaanse spiritualiteit

(4.4) Spiritualiteit en kunst

(4.5) Mystiek en spiritualiteit in de moderne tijd

In bovenstaande volgorde van aandachtsgebieden worden alle individuele projecten in het verslag vermeld (hoofdstuk 3 van het deel Wetenschappelijk Onderzoek), zodat precies te zien is wie in 2016 met welk project bezig was en met hoeveel tijdsbesteding. Indien geen eindtermijn staat aangegeven, geldt in beginsel dat het desbetreffende project loopt tot eind 2016, wanneer ook het onderzoekprogramma afloopt. In de loop van 2016 is gewerkt aan een nieuw bijgesteld wetenschapsplan. Een voorstel hiertoe werd door wetenschapscommissie, Wetenschappelijke Adviesraad en Algemeen Bestuur ook goedgekeurd en gepresenteerd aan de staf. Op een heimdag werd intensief gediscussieerd over de operationalisering van het plan en de toekomstperspectieven die er in aanwezig zijn.

Voor de verdere ontwikkeling van de eigen expertise en ten behoeve van het gesprek met collega's in binnen- en buitenland werd opnieuw een aantal studiedagen en expertmeetings georganiseerd. Daarnaast vond in het voorjaar nog een aantal *collatio*-bijeenkomsten plaats waarin over voor ons onderzoek belangrijke thema's werd gediscussieerd.

1.2 Collatio

In 2016 is de traditie voortgezet om met enige regelmaat een samenspraak, *collatio*, te houden rond een voor de spiritualiteitsstudie relevant thema. Gemiddeld waren er zo'n twaalf deelnemers per *collatio*, merendeels medewerkers van het instituut, met enkele collega's van de Faculteit Filosofie, Theologie en Religiewetenschappen en andere genodigden. Besloten werd om door de grote drukte op andere vlakken in het najaar geen *collatio*-bijeenkomsten meer te organiseren. In het najaar is nagedacht over een nieuwe formule die vanaf 2017 geoperationaliseerd zou worden: de TBI-lectures.

- 24 februari: Theo van der Zee, "Christelijke spiritualiteit en katholiek onderwijs – een onderzoeksplaats van VERUS en Titus Brandsma Instituut"
- 23 maart: Inigo Bocken en Eveline van Buijtenen, "De ruimte van het verlangen. Michel de Certeau en de ignatiaanse spiritualiteit."
- 25 mei: Jaap Goedegebuure: "Wit licht – Mystiek in de Nederlandse poëzie"

- 1 juni: Gerlof Verwey, Anne-Marie Bos, Theo van der Zee: “*Paideia Christi en paedagogia perennis* in het werk van J. van Hulst – een debat over de plaats van de christelijke pedagogiek”.

1.3 Studiedagen en andere onderzoeksbijeenkomsten

1.3.1 STUDIEDAGEN IGNATIAANSE SPIRITUALITEIT (3-4 MAART)

Het project Maatschappelijke Spiritualiteit heeft als ambitie om de traditie van de actieve contemplatie te vertalen naar de hedendaagse seculiere samenleving. Naast de Vincentiaanse spiritualiteit – die in 2015 op de studiedag Maatschappelijke Spiritualiteit centraal stond – werd in 2016 bijzondere aandacht besteed aan de Ignatiaanse traditie. De studiedag Maatschappelijke Spiritualiteit werd voor de gelegenheid uitgebreid met een internationale lezing en een internationale workshop door prof. dr. Karen Kilby (Centre for Catholic Studies, Durham). Deze lezing vond plaats onder de titel: “What does theology have to do with spirituality? Some reflections with the help of Karl Rahner”.

Prof. Kilby ging in haar lezing in op de positie van Karl Rahner en zijn opvattingen over theologie als intellectuele vorm van spiritualiteit. Zij liet heel uitdrukkelijk zien hoe deze spiritualiteit ook in de praktijk verworteld is.

Op vrijdag 4 maart verzorgde prof. Kilby een goed bezochte masterclass in het verlengde van haar lezing, maar nu getoetst aan de opvatting over het lijden van Hans Urs von Balthasar. Eveneens op vrijdag 4 maart, in de namiddag vond een zeer succesvolle Nederlandstalige studiedag plaats over Ignatiaanse spiritualiteit.

Die spiritualiteit, zoals die een eerste vorm krijgt in Ignatius van Loyola’s *Geestelijke Oefeningen*, staat tegenwoordig weer volop in de belangstelling. Tijdens deze studiemiddag werden een aantal kernaspecten en kernmomenten van Ignatiaanse spiritualiteit belicht: het zelfonderzoek en de gewetensvorming, de relatie met mystiek en de doorwerking van Ignatius in de theologie.

In zijn lezing over gewetensonderzoek betoogde Herman Westerink (Radboud Universiteit Nijmegen) dat in de eerste helft van de 16^e eeuw een waaier aan nieuwe bepalingen van de functie van het geweten en het gewetensonderzoek ontstaat. Het gewetensonderzoek zoals Ignatius dat uitwerkt, bestaat vooral uit onderzoek naar de affectieve bewegingen (lust/onlust, blijheid/droefheid) als criteria voor het ‘onderscheiden van de geesten’. Deze ideeën staan naast andere modellen, zoals die van bijvoorbeeld Luther en Calvijn, en die van Thomas More.

Rob Faesen SJ (KU Leuven) gaf een zeer boeiend overzicht van de worsteling van de jezuïeten in de 16^e en 17^e eeuw met de mystiek van onder meer Tauler, Ruusbroec en Herp, en vooral ook met de ‘moderne’ mystiek van Teresa van Avila. Hij schetste een beeld van een orde met verschillende opvattingen over de plaats van mystiek in de eigen spiritualiteit en theologie, maar ook een beeld van groeiende argwaan – conform de algehele tendens in de 17^e eeuw.

Vervolgens werd de aandacht verlicht naar hedendaagse initiatieven: Bart van Emmerik SJ (Platform Ignatiaanse spiritualiteit) stelde het project “Bidden onderweg – Geestelijke Oefeningen digitaal” voor. Dit project is vooral bedoeld om een structuur te bieden (met name in de advent- en veertigdagentijd) waarbinnen spiritualiteit tot een actief ‘gebeuren’ kan worden.

De studiemiddag werd afgesloten met een lezing van Gian Ackermans (Radboud Universiteit Nijmegen) over Henri de Lubac. Ackermans liet vooral zien hoe de intellectuele ontwikkeling van De Lubac moet worden geplaatst in de context van conflictueuze bewegingen binnen zowel de Societas Jesu als ook binnen het politieke krachtenspel in de katholieke kerk. Zijn

pleidooi voor herbronning en een archeologie van de godgeleerdheid kan gezien worden als uiting van een diepe spiritualiteit die echter zowel in de sociëteit als in de kerk op tal van weerstanden stootte.

1.3.2 TRANSFORMING SPIRITUALITY: INTERNATIONAL CONFERENCE CELEBRATING 25 YEARS OF STUDIES IN SPIRITUALITY (25-27 MEI 2016)

Het was voor de Giro dat heel zonnig Gelderland op 6 en 7 mei 2016 feestelijk bevestigd was – maar het was ook feest voor het Titus Brandsma Instituut. Want al 25 jaar geeft *Studies in Spirituality* als enige echte wetenschappelijke tijdschrift voor de studie van de spiritualiteit de ruimte aan het wetenschappelijke debat over de spiritualiteit, en dit wereldwijd. Dit werd gevierd met een indrukwekkend symposium dat plaatsvond in Soeterbeeck, het voormalige klooster in de traditie van de Moderne Devotie – symbolischer kon een plaats niet zijn. Bijna 40 deelnemers waren samengekomen om te discussiëren over de toekomst van de spiritualiteitsstudie – vertegenwoordigers van de *Society for the Study of Christian Spirituality*, maar ook van onze bevriende zusterinstituten – het *Ruusbroecgenootschap* te Antwerpen, het *Institutum Carmelitanum* te Rome, de *Oblate School for Theology* in San Antonio Texas – Yale, de Gregoriana, Ottawa – allemaal waren ze naar het Brabantse land gekomen om eer te betonen aan *Studies in Spirituality*, en dit niet alleen symbolisch, maar door te discussiëren over de toekomst van de spiritualiteit. Het is duidelijk dat het Titus Brandsma Instituut een ‘world player’ op dit gebied geworden is. Naar aanleiding van dit bijzondere jubileum had de redactie van *Studies in Spirituality* de opdracht gegeven aan prof. Rossano Zas Friz sJ, hoogleraar spiritualiteit aan de Gregoriana, om een selectie te maken van de artikelen die de afgelopen 25 jaar verschenen zijn in *Studies*. Deze werden door uitgeverij Peeters gebundeld in een jubileum-uitgave van het tijdschrift. De conferentie werd dan ook geopend met de overhandiging van het ‘eerste exemplaar’ aan prof. Zas Friz, maar ook aan prof. em. Pieter de Villiers uit Bloemfontein (Zuid-Afrika), momenteel de ‘president elect’ van de *Society for the Study of Christian Spirituality*.

De organisatoren hadden voor een concept gekozen waarbij een beperkt aantal lezingen gehouden werden en er veel ruimte voor debat was. De eerste lezing werd gehouden door prof. Zas Friz, die het concept van *transformatie*, dat vele jaren een belangrijke rol speelde aan het Titus Brandsma Instituut, een nieuwe dimensie verleende, als een analytisch instrument. Prof. Zas Friz opende het debat door de verhouding van spiritualiteit als een theologische discipline zich verhoudt tot vele niet-theologische ontwikkelingen en hij adviseerde in zijn lezing om dit gesprek vooral op peil te houden.

Ben Schomakers ging tijdens de tweede sessie, over *mystieke theologie* als het hart van de spiritualiteit, in op de vader van de Westerse mystiek *Dionysius Areopagita*. Het was een doortimmerd verhaal over de grenzen van theologie en filosofie, en hoe mystiek zich daartussen beweegt – en zo ook de grenzen en mogelijkheden van spiritualiteit blootlegde. Tijdens de discussie ging het vooral om het punt van de verhouding tussen ervaring en kennis. In een derde sessie stond de *spiritual direction* centraal. Prof. Janet Ruffing slaagde erin de brug te slaan tussen de traditie van Dionysius en hedendaags empirisch onderzoek naar geestelijke begeleiding. Uit haar lezing bleek hoe belangrijk het is om de traditie goed in het vizier te houden ook wanneer het om zeer actuele kwesties gaat.

Een orgelpunt kende het congres met de interventie van prof. Marc De Kesel van St-Paul University in Ottawa, die de oorsprong van het begrip *spiritualiteit* in de 17de eeuw belichtte en ook heel duidelijk de sociale betekenis ervan doorgrondde. Tevens legde De Kesel het verband met de ontstaansgeschiedenis van het moderne subject – het geheel eindigde met een oproep om heel grondig de spiritueel-mystieke teksten uit de Vroegmoderne Tijd grondig te lezen om zo de eigengereide conditie van de hedendaagse moderne mens beter te begrijpen.

1.3.3 MINI-SYMPOSIUM THE SCIENCE OF PERFORMANCE – THE PRACTICE OF THEORY IN NICHOLAS OF CUSA (27 MEI 2016).

Dit mini-symposium werd georganiseerd naar aanleiding van het verblijf van doctoraatsstudent Michael Chua uit Australië. Op het programma stonden twee voordrachten (Inigo Bocken en Susann Kabisch) over Cusanus en er werd veel aandacht besteed aan discussie. Een centraal thema was de *scientia laudis* – de theorie die theoloog en filosoof Nicolaus Cusanus ontwikkeld heeft in de lijn van Dionysius Areopagita om over theorie en praxis van de spiritualiteit na te denken.

Susann Kabisch (Universität Hildesheim): ‘The Staging of God and World in *Idiota de mente* of Nicholas of Cusa.’

Inigo Bocken: ‘Scientia laudis – Is there a Liturgical Ontology in Nicholas of Cusa?’

1.3.4 SYMPOSIUM AUFGABE UND BEDEUTUNG EINER GEMEINSCHAFT DER GESCHÖPFE IM ANSCHLUSS AN *LAUDATO SÍ* (28 MEI 2016)

Op zaterdag 28 mei vond in Huize Wylerberg een internationaal symposium plaats rondom de betekenis van (onze omgang met) dieren tegen de achtergrond van het nieuwe denken rondom schepping en milieu zoals dit in de encycliek *Laudato sí* naar voren treedt. Dieren zijn immers ‘medebewoners van het huis’, zoals paus Franciscus dit noemt. De wijze waarop we met deze medebewoners omgaan, zegt iets over de wijze waarop we het globale huis inrichten. Met dit thema wordt een belangrijke maar vaak vergeten lijn uit de christelijke spiritualiteitstraditie opgenomen die verder gaat dan alleen maar het Zonnelied van Franciscus. In deze traditie is vaak geworsteld met de rol van de dieren. Dit symposium wilde een stand van zaken in kaart brengen en uitdagingen formuleren voor een toekomstig onderzoeksproject. Met deze thematiek wilde het Titus Brandsma Instituut ook zijn naamgever voor het voetlicht brengen – want ook Titus Brandsma zelf heeft opmerkelijke reflecties over de betekenis van onze omgang met dieren nagelaten.

In Huize Wylerberg te Beek-Ubbergen, te midden van het Nijmeegse heuvellandschap, kwamen internationaal gereputeerde specialisten bij elkaar om het thema te bediscussiëren. Omdat met name in Duitsland zeer veel over dit thema is nagedacht, werd besloten Duits als voertaal van dit symposium te gebruiken.

In haar openingslezing liet dr. Kirstin Zeyer (Titus Brandsma Instituut) zien hoe de wijze waarop de thematiek van de dieren in *Laudato sí* past in een veel oudere traditie, die al te graag vergeten wordt. Opmerkelijk daarbij is ook de rol van iemand als Titus Brandsma die zeker in zijn tijd verrassende opmerkingen maakte over de dieren als medeschepselen. Al blijft het met name in de katholieke traditie vaak een moeizaam thema. In een verder verleden moet ook aan iemand als Cusanus gedacht worden die met name in zijn behandeling van het antropomorfisme achtenswaardige argumenten geeft voor het ernstig nemen van dieren. Met name kan deze vergeten denktraditie een belangrijke kritische kanttekening zetten bij het thans heersende reductionisme in de behandeling van ecologische vraagstukken.

Verder heeft ook dr. Heike Baranzke (Universiteit Wuppertal) een lezing gehouden over de theologische inzet van de vraag naar dieren. Baranzke schetste een omvattende intellectuele geschiedenis van de omgang met dieren in de christelijke traditie, en pleitte voor een kritisch-constructieve omgang met deze traditie. Dieren zijn medeschepselen, maar men moet ook de verschillen niet uit het oog verliezen – juist deze verschillen kunnen uitgangspunt vormen voor een kritisch denken waarin we op evenwichtige wijze met dieren kunnen omgaan.

Interessant was daarbij haar toespitsing op hedendaagse begrafenispraktijken van dieren.

In een derde voordracht ging prof. Hans-Werner Ingensiep (Universiteit Essen/Duisburg) in op de geschiedenis van onze beeldvorming van mensapen vanaf de 16de eeuw. Deze indrukwekkende geschiedenis liep langs de grens tussen mens en dier en liet ook zien hoe aan deze grens ook racistische theorieën een voedingsbodemprobeerden te zoeken. Op schitterende wijze liet Ingensiep zien hoe in deze beeldvorming van mensapen iets zichtbaar

wordt van een moderne antropologie. Ook in deze lezing stond een kritische beschouwing van voorbarig holistische zienswijzen voorop.

Dr. Matthias Laarmann, geassocieerd onderzoeker van het Titus Brandsma Instituut, behandelde enkele leerdichten van een jezuïetische geleerde uit het einde van de 17de en begin van de 18de eeuw, Jacques Vanière sJ. Spannend was het hoe Vanière zich in deze leerdichten uitzet met de automatentheorie van René Descartes. De wijze waarop in deze tekst over dieren wordt gesproken, geeft te denken over onze eigen antropologie en met name onze omgang met het lichaam. Iedere toegang tot een spiritualiteit die plaats geeft aan dieren moet zich met deze problematiek uitzetten, aldus Laarmann.

Tot slot sprak dr. David Bartosch (Heidelberg en Peking) vanuit een intercultureel perspectief. Met name de wijze waarop in China over dieren gesproken wordt, gaf een verrassend perspectief. Ook Bartosch pleitte – net zoals paus Franciscus – voor een nieuwe denkwijze, die weliswaar ruimte geeft aan het holisme, maar ook vanuit concrete verhoudingen kan denken.

1.3.5 STUDIEDAG SCEPTICISME ALS VORM VAN GELOOF – ONDER DE LEIDING VAN FREUD EN FOUCAULT (10 OKTOBER)

Deze studiedag werd georganiseerd in samenwerking met het KSGV (*Kenniscentrum voor Levensbeschouwing en Geestelijke Volksgezondheid*) naar aanleiding van het verschijnen van het boek ‘Scepticisme als vorm van geloof’, een verzameling opstellen van godsdienstpsycholoog Patrick Vandermeersch. Patrick Vandermeersch zelf leidde het boek in, waarin hij zijn eigen ontwikkeling als theoloog en godsdienstpsycholoog schilderde. Daarnaast waren er twee referaten, door Inigo Bocken en door Veronica Vasterling (Faculteit FTR RU).

1.3.6 INTERNATIONAL CONFERENCE DEVOTIO: INDIVIDUALIZATION OF RELIGIOUS PRACTICES (26-27 OKTOBER)

Op 26 en 27 oktober 2016 organiseerden het Titus Brandsma Instituut, in samenwerking met de beide humaniora-faculteiten van de Radboud Universiteit en het Instituut voor Christelijk Cultureel Erfgoed (RU Groningen), in Nijmegen een internationaal congres onder de titel *Devotio: Individualization of Religious Practices in Western European Christianity (c. 1350-c. 1550)*. De Nijmeegse en Groningse organisatoren – Johan Oosterman, Peter Nissen, Rijcklof Hofman, Charles Caspers en Mathilde van Dijk – hadden dertig sprekers uitgenodigd die vanuit hun diverse disciplines (o.a. letterkunde, theologie, geschiedenis) en specialismen (o.a. materiële cultuur, spiritualiteit, Moderne Devotie) nader ingingen op drie belangrijke aspecten van de laatmiddeleeuwse religiositeit: devotie, individualisering, en religieuze praktijken. De focus op deze drie aspecten zal geen verrassing zijn voor wie de lange traditie van Nijmeegs onderzoek naar geleefde spiritualiteit en Moderne Devotie kennen. Tegelijk bood juist ‘Nijmegen’ aan de internationale studie van de laatmiddeleeuwse religiositeit een gelegenheid om zich in al zijn levendigheid te presenteren en van zijn meest innovatieve kant te laten zien. Met de welgekozen Latijnse term *Devotio* werd bovendien teruggekeerd – van een te breed Angelsaksisch woord (*devotion*) en een verouderd Nederlands begrip (*devotie*) – naar de middeleeuwse spirituele beleving en religieuze praktijk zelf.

De drie aspecten (‘devotie’, ‘individualisering’, ‘praktijken’) keerden terug in de drie keynote lectures, die respectievelijk een historische, een letterkundige en een handschriftkundige kant van de laatmiddeleeuwse devotie praktijk belichtten: John Van Engen (Notre Dame) over ‘Alijt Bake (1413-1455) van Utrecht en Gent: Zelfbewuste auteur en spirituele autobiograaf’; Nigel Palmer (Oxford) over ‘Antiseusiana: meditatie op het leven en lijden van Christus in de dertiende en veertiende eeuw’; en Kathryn Rudy (St. Andrews) over ‘Semi-standaard maar gepersonaliseerde getijdenboeken’. De overige lezingen waren op intelligente, coherente wijze samengevoegd in sessies over ‘individuen en individualiteit’, ‘adellijke vrouwen’,

‘lekenvroomheid’, ‘Moderne Devotie’, ‘materiele en mentale beelden’, ‘Duitse devotie voor de Reformatie’, ‘vrome liederen’, ‘theorie van de devotie’, en ‘spiritualiteit’. De sprekers slaagden erin om binnen deze deelthema’s en vanuit het eigen vak- en aandachtsgebied, steeds de drie aspecten van het hoofdthema aan de orde te stellen en met elkaar in verbinding te brengen. Anne Bollmann (Groningen) sprak bijvoorbeeld over het spanningveld tussen de innerlijke devotie van het individu en het gemeenschappelijke vroomheidsideaal in de vrouwenconventen van de Moderne Devotie. Natalija Ganina (Moskou) presenteerde haar onderzoek naar de sterk geïndividualiseerde schrijfarbeid en gepersonaliseerde boeken van de Straatsburger Magdalenazusters. Thom Mertens (Antwerpen) en Dieuwke van der Poel (Utrecht) behandelden het ‘exemplarische ik’ in devote liederen en gebeden. Mikhail Khorkov (Erfurt) gaf een filosofisch-theologische analyse van de individualisering van meditatieve en contemplatieve praktijken in het Erfurter kartuizerklooster. Inigo Bocken van zijn kant belichtte de relatie tussen de Moderne Devotie en de laatmiddeleeuwse denker Nicolaas van Cusa. Rob Faesen (Leuven) stelde aan de hand van een aantal laatmiddeleeuwse mystieke auteurs het onderscheid tussen individualisering en personalisering aan de orde. En Piotr Bialecki (Warschau) besprak in het kader van het thema ‘lekenvroomheid’ de keuze voor de eigen biechtvader in laatmiddeleeuws Florence.

1.3.7 KOLLOQUIUM DER INTERNATIONALEN FORSCHUNGSGRUPPE FÜR ‚LAIENSPIRITUALITÄT‘: QUELLEN DER LAIENSPIRITUALITÄT (16-18 DECEMBER).

Al voor de dertiende keer vond dit jaarlijkse symposium plaats dat georganiseerd wordt door het Titus Brandsma Instituut in samenwerking met de Katholische Akademie Schwerte (Duitsland). Uit dit samenwerkingsverband zijn inmiddels al vier volumes verschenen waarin over verschillende aspecten van lekenspiritualiteit wordt nagedacht. Dit 13de symposium was vooral bedoeld om na te denken over het eigen perspectief van lekenspiritualiteit. Wat is de eigenheid van deze manier van kijken? Hoe kijken we naar de fenomenen in de samenleving? Hoe herinterpreteren wij de christelijke spiritualiteitstraditie vanuit dit perspectief? Wat is de relevantie van deze blik? Sprekers op dit colloquium: Inigo Bocken, Wolfgang Christian Schneider, Ulrich Dickmann, Burkhard Knipping, Claus Luecker.

2 Spirituality International (SPIRIN)

Al vele jaren is het Titus Brandsma Instituut internationaal georiënteerd. Op het gebied van spiritualiteitsonderzoek is het instituut een belangrijk referentiepunt in een net van onderzoeksinstituten die zich met christelijke spiritualiteit bezighouden. Met de uitbouw van het SPIRIN-netwerk wil het Titus Brandsma Instituut deze pivotale rol als drager van een internationale samenwerking gestalte geven. Dit netwerk heeft ook een digitaal platform nodig. Dit platform zelf maakt dus deel uit van het grotere project dat SPIRIN heet.

Na vele jaren van discussie en exploratie is er met de komst van dr. PD Kirstin Zeyer een belangrijke stap gezet om tot een heldere focus van het platform te komen. In overleg met de nieuw gevormde adviesraad is er gekozen voor twee zwaartepunten: 1) een digitale *Encyclopedia of Modern Devotion* en 2) een platform van verschillende instituties die aangesloten zijn bij de *Society for the Study of Christian Spirituality*. Met beide zwaartepunten is een begin gemaakt in 2016. Er is gewerkt aan een nieuwe structuur en er werd actief werk gemaakt van internationale contacten met het oog op te schrijven bijdragen. Eveneens is een opzet gemaakt voor Collatio-international (https://www.spirin.org/Collatio_International). Ook in de lay-out werden grondige aanpassingswerken doorgevoerd.

Enkele bestaande werkplaatsen worden gehandhaafd zodat er ook in 2016 nog aan gewerkt kon worden.

– Binnen de werkplaats die gewijd is aan onze naamgever, Titus Brandsma, is weer een aantal nieuwe gedigitaliseerde teksten opgenomen in het kader van het editieproject *Titus Brandsma, Writings*. Het project is gestart in 2015 en beoogt de ontsluiting van de vele teksten van Titus Brandsma, de digitalisering ervan en het uitgeven van bloemlezingen van zijn werk.

– Er is een begin gemaakt aan het schrijven (en plaatsen) van een aantal lemma's voor een *Dictionary of Modern Devotion*.

3 Rapportage van de onderzoeksoutput

3.1 Bijbelse spiritualiteit

Anne-Marie Bos

Project: Psalmen

Omvang: 0,05 fte

Verricht onderzoek: In dit jaar is studie verricht naar een twaalfstal psalmen met het oog op het geven van colleges, cursussen en vormingsactiviteiten.

Kees Waaijman

Project: Spiritualiteit van de Psalmen

Omvang: 0,75 fte

Verricht onderzoek: Het onderzoek speelt zich af in de driehoek psalmen-liturgie-spiritualiteit. Dit mondde in 2015 al uit in *De getijden vanuit spiritualiteit gezien* (in samenwerking met Ad de Keyzer) en dit jaar werd de publicatie *De getijden als spirituele rite* voorbereid. Bovendien werden dit jaar opnieuw tien psalmen onderzocht, vertaald en geschikt gemaakt voor publicatie in *Psalmvieringen* (in samenwerking met Ad de Keyzer).

Geplande output: Voor 2017 zijn opnieuw een afzonderlijke studie en tien psalmen in voorbereiding.

Wetenschappelijke publicatie (Boekdeel – Hoofdstuk)

- The centrality of holiness in consecrated life. In S. Chackalackal (Ed.), *Consecrated life for a transformed world. Catholic, ecumenical, and interreligious perspectives in a globalizing era* (Dharmaram Psycho-Spiritual Studies, Vol. 1)(pp. 201-217). Bengaluru: Dharmaram Vidya Kshetram, ISBN 9789384964429.

Vakpublicatie (Boek)

- *Psalmviering 1* (12 pp.) (in samenwerking met Ad de Keyzer). Nijmegen: Stichting Titus Brandsma Memorial.
- *Psalmviering 16* (16 pp.) (in samenwerking met Ad de Keyzer). Nijmegen: Stichting Titus Brandsma Memorial.
- *Psalmviering 34* (16 pp.) (in samenwerking met Ad de Keyzer). Nijmegen: Stichting Titus Brandsma Memorial.
- *Psalmviering 37* (20 pp.) (in samenwerking met Ad de Keyzer). Nijmegen: Stichting Titus Brandsma Memorial.
- *Psalmviering 86* (16 pp.) (in samenwerking met Ad de Keyzer). Nijmegen: Stichting Titus Brandsma Memorial.
- *Psalmviering 113* (12 pp.) (in samenwerking met Ad de Keyzer). Nijmegen: Stichting Titus Brandsma Memorial.
- *Psalmviering 115* (16 pp.) (in samenwerking met Ad de Keyzer). Nijmegen: Stichting Titus Brandsma Memorial.
- *Psalmviering 131* (12 pp.) (in samenwerking met Ad de Keyzer). Nijmegen: Stichting Titus Brandsma Memorial.
- *Psalmviering 136* (16 pp.) (in samenwerking met Ad de Keyzer). Nijmegen: Stichting Titus Brandsma Memorial.
- *Psalmviering 148* (16 pp.) (in samenwerking met Ad de Keyzer). Nijmegen: Stichting Titus Brandsma Memorial.

Vakpublicatie (Artikel)

- Live in the footsteps of Jesus Christ. *Carmel in the world*, 54(2), 151.
- Face for whom I stand. *Carmel in the world*, 54(2), 155.
- Let everything be common to you. *Carmel in the world*, 55(1), 74.
- Silencing my soul. *Carmel in the world*, 55(2), 155-166.
- Zeven spiegels van compassie. *Diakonie & Parochie*, 29(2), 8-13.
- Door nacht en woestijn... Aan de hand van psalm 63. *De Kovel: Monastiek Tijdschrift voor Vlaanderen en Nederland*, 9(41), 12-19.
- Vergankelijkheid. *Speling*, 68(1), 76-81.
- God en geweld. *Speling*, 68(2), 72-78.
- Mooi kwetsbaar. *Speling*, 68(3), 76-80.
- Betrokkenheid. Een naam voor God? *Speling*, 68(4), 8-13.
- Waardegericht onderwijs, op hoop van zegen. *VERUS: Magazine voor Katholiek en Christelijk Onderwijs*, 7, 14-15.
- Mystiek, waarom zou ik? *Woord & Dienst*, 65(11), 18-20.

Populariserende publicatie (Krantenartikel)

- De bal leidt de dans. *Trouw: Letter & Geest*, 4 juni (pp. 16-19).

Huub Welzen

Project: Spiritualiteit van het Nieuwe Testament

Omvang: 0,55 fte

Verricht onderzoek: De onderzoeker heeft gewerkt aan een boek *Het Nieuwe Testament, Inleiding, methoden spiritualiteit*, aan een studie over de mystieke lezing van Mt 11,28 in *De Navolging van Christus*, en aan een studie over de relatie van het boek van Sandra Schneiders *The Revelatory Text* en de proloog van het Lucasevangelie. Hij heeft een wetenschappelijke voordracht gehouden in San Antonio op de annual meeting van de AAR en de SBL.

Wetenschappelijke publicatie (Artikel)

– The transformation of the temple in the fourth Gospel. *HTS Theologische Studies/Theological Studies*, 72(4), 8 pages.

Vakpublicatie (Artikel)

– Spirituality. *Carmel in the World*, 55(1), 78-81.

Populariserende publicatie (Boek)

– *Tasten naar het Geheim. 62 oefeningen in Bijbelse spiritualiteit* (264 pp.). Berne: Berne media | uitgeverij abdij van Berne, ISBN 9789089720993.

3.2 Mystiek/Mystagogie

Hein Blommestijn

Project: Kritische uitgave van Jean de Saint-Samson

Omvang: 0,3 fte

Verricht onderzoek: Naast de afwerking van deel 4 van de werken van Jean de Saint-Samson is er gewerkt aan de Nederlandse en Engelse vertaling van een tekst. Met Violaine de Lartigue is in het kader van haar proefschrift voor het Institut Catholique van Toulouse gewerkt aan de voorbereiding van de kritische uitgave en vertaling in modern Frans van enkele teksten.

Geplande output: De correspondentie, deel 4 van de werken van Jean de Saint-Samson, zal verschijnen in 2017.

Wetenschappelijke publicatie (Artikel)

– Life lost in God. *Carmelus*, 62[2015](1), 109-130.

Vakpublicatie (Boekdeel – Hoofdstuk)

– Acidia. In L. Borriello, E. Caruana, M. R. d. Genio & R. d. Muro (Eds.), *Nuovo Dizionario di Mistica* (pp. 9-11). Roma: Libreria Editrice Vaticana, ISBN 9788820998653.

– Amelry Francesco. In L. Borriello, E. Caruana, M. R. d. Genio & R. d. Muro (Eds.), *Nuovo Dizionario di Mistica* (pp. 76-77). Roma: Libreria Editrice Vaticana, ISBN 9788820998653.

– Giovanni di San Sansone. In L. Borriello, E. Caruana, M. R. d. Genio & R. d. Muro (Eds.), *Nuovo Dizionario di Mistica* (pp. 937-939). Roma: Libreria Editrice Vaticana, ISBN 9788820998653.

– Testi mistici. In L. Borriello, E. Caruana, M. R. d. Genio & R. d. Muro (Eds.), *Nuovo Dizionario di Mistica* (pp. 2092-2095). Roma: Libreria Editrice Vaticana 2016, ISBN 9788820998653.

Vakpublicatie (Artikel)

- God maakt de duisternis tot zijn schuilplaats. De nacht in de mystiek. *De Kovel: Monastiek Tijdschrift voor Vlaanderen en Nederland*, 9(1 [41]), 30-39.
- Het enige uitzicht is vermorzeling – Simone Weil. *Speling*, 68(1), 89-94.
- Waar heb jij je verborgen, Geliefde – Jan van het Kruis. *Speling*, 68(3), 87-92.

Populariserende publicatie (Boekredactie)

- Blommestijn, H. H., Corveleyn, B., & Driel, S. v. *Het verlangen van de ziel. Mystieke auteurs uit de moderne tijd op zoek naar een nieuwe mensheid*, (184 pp.). Leeuwarden: Discovery Books, ISBN 9789077728420.

Populariserende publicatie (Boekdeel – Hoofdstuk)

- Simone Weil – De weg van het gebed. In H. H. Blommestijn, B. Corveleyn & S. v. Driel (Eds.), *Het verlangen van de ziel. Mystieke auteurs uit de moderne tijd op zoek naar een nieuwe mensheid* (pp. 10-43). Leeuwarden: Discovery Books, ISBN 9789077728420.
- Antoine de Saint-Exupéry – De weg van de liefde. In H. H. Blommestijn, B. Corveleyn & S. v. Driel (Eds.), *Het verlangen van de ziel. Mystieke auteurs uit de moderne tijd op zoek naar een nieuwe mensheid* (pp. 71-112). Leeuwarden: Discovery Books, ISBN 9789077728420.
- Henriëtte – De innerlijke weg van een gewone ziel. In H. H. Blommestijn, B. Corveleyn & S. v. Driel (Eds.), *Het verlangen van de ziel. Mystieke auteurs uit de moderne tijd op zoek naar een nieuwe mensheid* (pp. 141-175). Leeuwarden: Discovery Books, ISBN 9789077728420.

Loet Swart (op vrijwillige basis)

Project: Middeleeuwse mystiek

Omvang: 0,2 fte

Verricht onderzoek: in het verslagjaar heeft de onderzoeker zich beziggehouden met het verder ontwikkelen van een inleiding Middeleeuwse mystiek ten behoeve van cursussen en lezingen, meer speciaal voor het seminar Middeleeuwse mystiek in Avila, ‘Universidad de la mística’.

Vakpublicatie (Artikel)

- Een achthonderdjarige inspiratie. De lekenbeweging van de Karmel. *Speling*, 68(1), 63-69.
- Sturing en ontregeling in het mystieke landschap. *Speling*, 68(4), 79-84.

Kick Bras (geassocieerd onderzoeker)

Wetenschappelijke publicatie (artikel)

- Geistliche Begleitung in den Briefen Gerhard Tersteegens. *Geist & Leben*, 89(1 = Nr. 478), 21-28.

3.3 Moderne Devotie

Rijcklof Hofman

Project: Opera Omnia van Geert Grote en de Devotio Moderna

Omvang: 0,6 fte

Verricht onderzoek: In oktober verscheen de publicatie Gerardi Magni *Opera Omnia*, Pars II.2. *Scripta contra simoniam et proprietarios*, met een omvang van 525 pp. Tijdens het

internationale congres *Devotio. Individualization of religious practices in Western European Christianity* werd deze publicatie onder grote publieke belangstelling aan prof. dr. Han van Krieken, Rector Magnificus Radboud University Nijmegen, aan prof. dr. J. Van Engen (University of Notre Dame, USA) en aan het wetenschappelijk forum gepresenteerd. Onderzoeker was tevens een van de hoofdorganisatoren van dit congres.

Wetenschappelijke publicatie (Boek)

- *Gerardi Magni Opera Omnia, Pars II.2. Scripta contra simoniam et proprietarios* (Corpus Christianorum, Continuatio Mediaevalis Vol. 235A)(525 pp.). Turnhout: Brepols, ISBN 9782503566405.

Wetenschappelijke publicatie (Boekdeel – Hoofdstuk)

- Geert Gro(o)te. In M. K. Sgarbi, T. (Ed.), *Encyclopedia of Renaissance Philosophy* (Springer Link, Vol. (pp. 1-3). Springer, ISBN 9783319028484 (Online)

Vakpublicatie (Artikel)

- Rudolphus Theodorus Maria van Dijk O.Carm. Utrecht, 14 december 1935 - Nijmegen 22 januari 2015. *Jaarboek van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde te Leiden 2014–2015*, 106-113.

Boekbespreking

- Eddy Frederickx (†) en Toon Van Hal, Johannes Goropius Becanus (1519-1573). Brabants arts en taalfanaat. *Trajecta*, 25, 1-3.
- Nico de Glas (vert.), Van Adam tot Antwerpen. Een bloemlezing uit de Origines Antwerpianae en de Operavan Johannes Goropius Becanus. *Trajecta*, 25, 1-3.
- Eddy Frederickx (†) en Toon Van Hal, Johannes Goropius Becanus (1519-1573). Brabants arts en taalfanaat *Noordbrabants Historisch Jaarboek 33*, 214-216.
- Nico de Glas (vert.), Van Adam tot Antwerpen. Een bloemlezing uit de Origines Antwerpianae en de Opera van Johannes Goropius Becanus. *Noordbrabants Historisch Jaarboek 33*, 214-216.

Matthias Laarmann (geassocieerd onderzoeker)

Wetenschappelijke publicatie (Artikel)

- (samen met B. Dahlke) Latein als Wissenschaftssprache katholischer Dogmatik im 19. und 20. Jahrhundert. *Zeitschrift für Neuere Theologiegeschichte*, 23(2), 155-191.

Vakpublicatie (Artikel)

- Psalmen, Vergil und Ovid: Protestantische lateinische Bibeldichtung des Helius Eobanus Hessus (1488-1540) im Chorgestühl der katholischen Pfarrkirche St. Marien Lünen-Altünen. *Beiträge zur Geschichte Dortmunds und der Grafschaft Mark*, 107, 71-99.
- Die Verehrung der Göttin Isis im Römischen Reich. Wechselnde Reaktionen auf die ägyptische Religion in der Antike [In memoriam Burkhardi Mojsisch (1944-2015)]. *Der Altsprachliche Unterricht*, 59(2 [Themenheft “Religion”]), 40-46.
- Das westfälische Münster als ein Zentrum des nordwestdeutschen Humanismus in der Frühen Neuzeit. In memoriam Helgi [i.e. Oleg] Nikitinski (1967 – 2015). *Mitteilungsblatt des Deutschen Altphilologenverbandes. Landesverband Nordrhein-Westfalen*, 64(4), [im Druck; ca. 12 Seiten].

Wolfgang Schneider (geassocieerd onderzoeker)

Wetenschappelijke publicatie (Artikel)

- Auf dem Weg zum inneren Bild. Verstehen und Bildwerdung bei Cusanus und Gianfrancesco Pico mit Blicken auf Jan van Eyck und Hieronymus Bosch. *Allgemeine Zeitschrift für Philosophie* 41(3), 255-287.
- Dal vedere all' osservare. *Eudia. Annuario di pensiero, poesia e arte* (ISSN: 2281-9193) 10 (27 september), 1-5 [<http://www.eudia.org/wp/download.php?id=1518>].

Wetenschappelijke publicatie (Boekdeel – Hoofdstuk)

- Hans Boeglin und sein Freundeskreis – ein Ast des Gothein-Stammes des George-Kreises. In B. Pieger & B. Schefold (Eds.), „Kreis aus Kreisen“. *Der Georgekreis im Kontext deutscher und europäischer Gemeinschaftsbildung* (pp. 307-355), Hildesheim u.a., ISBN: 9783487154114.
- Höfische Dichterkreise des Hochmittelalters: Der aquitanische und der sizilische Dichterkreis. In B. Pieger & B. Schefold (Eds.), „Kreis aus Kreisen“. *Der Georgekreis im Kontext deutscher und europäischer Gemeinschaftsbildung* (pp. 135-160), Hildesheim u.a., ISBN: 9783487154114.
- Humilitas in mystagogischen Diagrammen des Mittelalters; in: M.-A. Vannier (Ed.), *L'humilité chez les mystiques rhénans et Nicolas de Cues – Demut in Eckhart und Cusanus* (pp. 155-190), Paris, ISBN 9782701021676.
- Logik und Sinnspiel. Spekulative anagogische Schemata des Mittelalters bis zum Ludus Globi und zur Figura Paradigmatica des Cusanus. In K. B. Zeyer, T. Borsche & H. Schwaetzer (Eds.), *Können - Spielen - Loben. Cusanus 2014* (Texte u. Studien zur europäischen Geistesgeschichte, Reihe B., Vol. 14)(pp. 271-299). Münster: Achendorff, ISBN 9783402160015.
- Die Tafel. Eine Freundesrunde unter dem Zeichen Stefan Georges in der Tradition Friedrich Wolters'. In B. Pieger & B. Schefold (Eds.), „Kreis aus Kreisen“. *Der Georgekreis im Kontext deutscher und europäischer Gemeinschaftsbildung* (pp. 267-297), Hildesheim u.a., ISBN: 9783487154114.
- Der Weg zu Weisheit und Preis: Vom Vollzug der Lehrtafel des Cusanus in Hildesheim. In K. B. Zeyer, T. Borsche & H. Schwaetzer (Eds.), *Können - Spielen - Loben. Cusanus 2014* (Texte u. Studien zur europäischen Geistesgeschichte, Reihe B., Vol. 14)(pp. 505-524). Münster: Achendorff, ISBN 9783402160015.
- Wegführung und Sinnspiel. Poetik der Gottes-Neologismen des Cusanus. In H. Schwaetzer & M.-A. Vannier (Eds.), *Der Bildbegriff bei Meister Eckhart und Nikolaus von Kues*, (Texte und Studien zur Europäischen Geistesgeschichte) (pp.215-228). Münster, ISBN 978-3-402-15996-5.

Kirstin Zeyer

Project: SPIRIN

Omvang: 1 fte

Verricht onderzoek: Plannen, inrichten en opzetten van het SPIRIN-project 'Encyclopedia of Modern Devotion', dat tegenwoordig online via de Titus Brandsma homepage / Engelse versie onder SPIRIN bereikbaar is. Er is een projectgroep gevormd met medewerkers van het instituut o.a., er zijn lemmata (uit-)geschreven, er is een uitnodigingsbrief / inleiding (door de wetenschappelijke directeur) gekomen, een style sheet / author's guideline geconcipeerd, er zijn contacten gelegd met experts op het gebied van de Moderne Devotie (ter gelegenheid van twee internationale congressen) en het project is op zoek naar verdere financieringsmogelijkheden.

Wetenschappelijke publicatie (Boekdeel – Hoofdstuk)

- Cusanus' ‚scientia laudis‘ unter besonderer Berücksichtigung seines Gedenkbüchleins für Nikolaus von Bologna. In K. B. Zeyer, T. Borsche & H. Schwaetzer (Eds.), *Können - Spielen - Loben. Cusanus 2014* (Texte u. Studien zur europäischen Geistesgeschichte, Reihe B., Vol. 14)(pp. 473-486). Münster: Achendorff, ISBN 9783402160015.
- Philosophie und Geschichte. Die Rolle historischer Vorbilder bei Cassirer und Jaspers am Beispiel von Cusanus und Descartes. In K. B. Zeyer, T. Borsche & H. Schwaetzer (Eds.), *Können - Spielen - Loben. Cusanus 2014* (Texte u. Studien zur europäischen Geistesgeschichte, Reihe B., Vol. 14)(pp. 137-152). Münster: Achendorff, ISBN 9783402160015.
- Zur Geschichte des Experiments – Hugo Dingler über Nicolaus Cusanus. In K. B. Zeyer (Ed.), *Hugo Dingler (1881-1954). Philosophie und Theorie des Experiments* (Philosophie Interdisziplinär, Vol. 38)(pp. 77-91). Regensburg: Roderer, ISBN 9783897838437.

Wetenschappelijke publicatie (Boekredactie)

- Zeyer, K. B., & Schwaetzer, H. (Eds.), *Heinrich Barth. Die Seele in der Philosophie Platons. Neu herausgegeben von Harald Schwaetzer und Kirstin Zeyer. Mit Beiträgen von Christian Graf, Kirstin Zeyer, Harald Schwaetzer, Johanna Hueck und Claus-Artur Scheier* (Philosophie Interdisziplinär, Vol. 40) Regensburg: Roderer, ISBN 9781332627561.
- Zeyer, K. B. (Ed.), *Hugo Dingler (1881-1954). Philosophie und Theorie des Experiments* (Philosophie Interdisziplinär, Vol. 38)(110 pp.). Regensburg: Roderer, ISBN 9783897838437.
- Zeyer, K. B., Borsche, T., & Schwaetzer, H. (Eds.), *Können – Spielen – Loben. Cusanus 2014* (Texte u. Studien zur europäischen Geistesgeschichte, Reihe B., Vol. 14)(560 pp.). Münster: Achendorff, ISBN 9783402160015.

Wetenschappelijke publicatie (Artikel)

- Konjunktur der Kontingenz: Eine Würdigung der begriffsgeschichtlichen Studien Heinrich Barths. *Metaphysik und Metaphysikkritik. Bulletin der Heinrich Barth-Gesellschaft*, 20, 20-33.
- Operative Bildlichkeit in der cartesischen Philosophie. *Allgemeine Zeitschrift für Philosophie*, 41(3), 289-314.

3.4 Performativiteit van spiritualiteit en religieus leven in een seculiere tijd**3.4.1 Maatschappelijke spiritualiteit****Inigo Bocken**

Project: Theorievorming Maatschappelijke spiritualiteit

Omvang: 0,15 fte

Verricht onderzoek: Gezocht wordt naar categorieën die de vertaling van de christelijke spiritualiteitstraditie naar de laatmoderne samenleving mogelijk maken. Een belangrijke auteur in dit verband is Michel de Certeau. Zijn studie van de mystiek hangt nauw samen met zijn analyse van maatschappijkritische spiritualiteit vandaag de dag. Tevens wordt onderzoek verricht naar de wijze waarop deugden uit de spiritualiteitstraditie van actuele betekenis kunnen zijn voor de hedendaagse seculiere samenleving. Zo wordt een bijdrage beoogd aan de zoektocht naar de vertaling van christelijke spiritualiteit in actuele termen.

In het huidige programma zullen de werkzaamheden van de onderzoeker zich toespitsen op vragen naar de betekenis van de christelijke spiritualiteit in de Moderne Tijd, met name vanuit Michel de Certeau.

Geplande output: in 2016 werd een monografie over het werk van Michel de Certeau gepubliceerd. In 2017 wordt een monografie over de 'billijkheid' gepland. De billijkheid (aequitas, epieikeia) is een deugd die enerzijds vergeten is, anderzijds ook noodzakelijk in een samenleving die door regelgeving geleid wordt, hoewel een beroep gedaan wordt op de creativiteit van de mens. Zo kan een link gelegd worden met de Ignatiaanse spiritualiteitstraditie.

Wetenschappelijke publicatie (Boek)

– (samen met Evelien van Buijtenen) *Weerbarstige spiritualiteit. Het denken van Michel de Certeau* (252 pp.). Heeswijk-Dinther: Berne Media, ISBN 978-90-8972-152-5.

Wetenschappelijke publicatie (Artikel)

– Die nomadische Reise der Theorie. Michel de Certeaus Theorie der Alltäglichkeit und die neuzeitliche Mystik. *Ars & Humanitas*, 10(2), 25-40.
 – Ibi deus, ubi consensus. Waarom de samenleving beelden nodig heeft - en welke. *Tijdschrift voor Theologie*, 56(4), 314-333.

Wetenschappelijke publicatie (Boekdeel – Hoofdstuk)

– A Theatre of Desire. The Philosophical Meaning of the Ignatian Exercises. In K. Schelkens (Ed.), *Conversion and Church. The Challenge of Ecclesial Renewal* (pp. 89-105). Leiden: Brill, ISBN 978-9004319158.
 – Spiel des Sehens. Visualität und Metaphysik bei Nicolaus Cusanus. In T. Borsche (Ed.), *Können - Spielen - Loben. Cusanus 2014* (pp. 241-271). Münster: Aschendorff Verlag, ISBN 978-3-402-16001-5.

Vakpublicatie (Boekdeel – Hoofdstuk)

– Het hemelse Jeruzalem hier en nu? Jan Van Eyck en de Moderne Devotie. In M. Bronzwaer & v. d. J. Net (Eds.), *500 Jaar Utopia* (pp. 30-45). Nijmegen: Valkhof Pers, ISBN 9789056254605.

Popularisende publicatie (Boekdeel – Hoofdstuk)

– Nacht van de mystiek - in het midden van het leven. In *Mystiek in het midden van het leven. Nacht van de mystiek* (pp. 5-10). Nijmegen / Leeuwarden: Titus Brandsma Instituut / Discovery Books, ISBN 9789077728406.

Popularisende publicatie (Artikel)

– Joseph Beuys: Kunst als geestelijke oefening. *Igniswebmagazine.nl*,

Anne-Marie Bos

Project: Karmelitaanse pedagogiek

Omvang: 0,2 fte

Verricht onderzoek: Er is studie verricht naar een lezing van Titus Brandsma over idealisme van de leraar. Er is tevens aandacht besteed aan karmelitaanse waarden binnen de huidige praktijk van Stichting Carmelcollege. Daarbij is – mede ten behoeve van een gastcollege, een artikel, een lezing en een congresvoordracht – onderzoek verricht naar karmelitaanse waarden.

Project: Bezielde Professionaliteit (Stichting Carmelcollege)

Omvang: 0,1 fte

Verricht onderzoek: Ten dienste van docenten van de Stichting Carmelcollege is, net zoals vorig jaar, een “module” georganiseerd, bedoeld om stafleden van deze organisatie te leren nadenken over hun opdracht als docent in een groter verband, dit onder de titel: ‘bezielde professionaliteit: rituelen’, gereed gemaakt voor een pilot binnen Stichting Carmelcollege. Daarnaast is de eerste module, ‘bezielde professionaliteit: aandacht’, nader gepresenteerd binnen de Stichting.

Thomas Quartier

Project: Spiritualiteit van een nieuw religieus leven

Omvang: 0,15 fte

Verricht onderzoek: In 2016 werd veldwerk verricht binnen het religieuze veld en daarbuiten: collatio-interviews met zusters en broeders, monniken en monialen, studenten en wetenschappers. Daarbij stond de vraag naar religieus leven en maatschappelijk engagement centraal. Hierover zijn diverse artikelen verschenen en een Nederlandse en een Duitse monografie. Verder werd aandacht besteed aan de kruisbestuiving cultuur/politiek/spiritualiteit. De onderzoeker analyseerde artistieke uitingvormen en trad in dialoog met kunstenaars en politieke activisten over de relevantie van monastiek leven vandaag. Zijn resultaten communiceerde hij in talrijke lezingen.

Wetenschappelijke publicatie (Boek)

- *Getijden van het leven. Over liturgie en bidden* (132 pp.). Antwerpen: Halewijn, ISBN 9789085283843.
- *Kiemcellen. Van klooster naar wereld* (223 pp.). Heeswijk: Bernemedia, ISBN 9789089721297.
- *Das Kloster im Leben. Monastische Spiritualität als Provokation* (235 pp.). Kevelaer: Butzon & Bercker, ISBN 9783766622846.

Wetenschappelijke publicatie (Boekdeel – Hoofdstuk)

- Getijdengebed beleven. Antropologische verkenningen voor klooster, kerk en cultuur. In Th. Quartier (Ed.), *Getijden van het leven* (Leuven Cahiers voor Praktische Theologie; 17, Vol. (pp. 9-26). Antwerpen: Halewijn, ISBN 9789085283843.

Wetenschappelijke publicatie (Artikel)

- Im Moment ohne Warum. Konstantin Wecker und Benediktinermönche - eine liturgische Performance. *Erbe und Auftrag. Benediktinische Zeitschrift.*, 92(1), 89-99.
- Radikale Gastfreundschaft. *Das Kloster im Leben. Herder-Korrespondenz*, 70(12), 36-39.
- Monastic experiences of the Liturgy of the Hours. Empirical liturgical theological explorations. *Questions Liturgiques*, 97(3), 165-188.
- Spirituality – Engagement and Reflection. Dialogical Explorations among Practitioners and Intellectuals. *Studies in Spirituality*, 26, 307-330.

Vakpublicatie (Artikel)

- Sporen van kloosterengelen. Op zoek naar ervaringen van het bovennatuurlijke in abdijen. *De Kovel. Monastiek Tijdschrift voor Vlaanderen en Nederland*, 43, 74-84.
- Compassio in contemplatione. Hedendaagse visies op monastieke barmhartigheid. *De Kovel. Monastiek Tijdschrift voor Vlaanderen en Nederland*, 44, 52-65.
- Opdat mijn twijfel geloof moge worden. Een monastieke zoektocht in het spoor van de apostel Thomas. *De Kovel. Monastiek Tijdschrift voor Vlaanderen en Nederland*, 45,

8-19.

- Monastiek charisma doordeesemt economie. Nieuwe inspiratie op het 4de internationale symposium van het Monastiek Instituut te Rome. *De Kovel. Monastiek Tijdschrift voor Vlaanderen en Nederland*, 45, 68-73.
- Resonanties 1: De monastieke beleving van de Romantiek. *De Kovel. Monastiek Tijdschrift voor Vlaanderen en Nederland*, 45, 78-80.
- De monnik en de pelgrim. Spiritualiteit van wederzijdse gastvrijheid. *De Kovel. Monastiek Tijdschrift voor Vlaanderen en Nederland*, 42, 6-17.
- De stadsmode en zijn kloostercel. *Speling : Tijdschrift voor Bezinning*, 68(1), 70-76.
- Irritatie in de kloosterliturgie. *Speling : Tijdschrift voor Bezinning*, 68(2), 84-89.
- Een leven van gebed in het voetspoor van Sin Benedictus. *Vieren. Tijdschrift voor Liturgie en Spiritualiteit*, 2016(3), 8-9.

Populariserende publicatie (Artikel)

- Nomaden und Mönche der Städte. <http://hinter-den-schlagzeilen.de/2016/02/03/nomaden-und-moenche-der-staedte/>.
- Deo gratias! Die unscheinbare Willkommenskultur. <http://hinter-den-schlagzeilen.de/2016/06/01/deo-gratias-die-unscheinbare-willkommenskultur/>.
- Resonanzen – Musik der Romantik und Spiritualität des Klosters im Einklang 1: Romantik mit Leib und Seele. Hélène Grimaud spielt Brahms. <http://hinter-den-schlagzeilen.de/2016/11/17/resonanzen-musik-der-romantik-und-spiritualitaet-des-klosters-im-einklang-1/>.
- Resonanzen 2: Die Grotte des Klaviermönchs. <http://hinter-den-schlagzeilen.de/2016/12/01/resonanzen-musik-der-romantik-und-spiritualitaet-des-klosters-im-einklang-2/>.
- Resonanzen 3: Der verspielte Sonderling. Hauschka präpariert die Welt. <http://hinter-den-schlagzeilen.de/2016/12/19/resonanzen-musik-der-romantik-und-spiritualitaet-des-klosters-im-einklang-3/>.
- Wederzijdse gastvrijheid. <http://www.monastiekandersmissionair.nl/wederzijdse-gastvrijheid/>.
- “Ik ga voor radicaliteit, voor een onvoorwaardelijk engagement”. <http://www.nieuwwij.nl/interview/thomas-quartier-ga-radicaliteit-onvoorwaardelijk-levensengagement/>.
- De wetenschapper die ook monnik werd. <http://voxweb.nl/nieuws/62300>.

Gerrit Steunebrink (geassocieerd onderzoeker)

Populariserende publicatie (Boekdeel – Hoofdstuk)

- Islamitische Mystiek. Roemi en wij. In *Mystiek in het midden van het leven. Nacht van de mystiek* (pp. 34-43). Nijmegen / Leeuwarden: Titus Brandsma Instituut / Discovery Books, ISBN 9789077728406.

Herman Westerink

Project: Theorievorming Maatschappelijke spiritualiteit

Omvang: 0,6 fte

Verricht onderzoek: Binnen het project Maatschappelijke Spiritualiteit is in de eerste plaats verder gewerkt aan het theoretische onderzoeksdeel. Dit vindt zijn weerslag in een aantal bundels die inmiddels zijn verschenen (Spiritualiteit op scherp) of op het punt staan te verschijnen (in druk: Critical Spirituality; Reformation(en) und Moderne). Daarnaast is er gewerkt aan concrete projecten, m.n. in de samenwerking met het Vincent de Paul Center.

Wat het onderwijs betreft zijn er nieuwe modules ontwikkeld die met ingang van 2017-2018 zullen worden geïmplementeerd.

Wetenschappelijke publicatie (Boek)

Wetenschappelijke publicatie (Boekdeel – Hoofdstuk)

- The Discontinuous History of the Psychology of Religion and Its Moving Target. In J. A. Belzen (Ed.), *A Hundred Years of the IAPR. A Celebratory Supplement to the Archive for the Psychology of Religion* (pp. 78-95). Leiden/Boston: Brill, ISBN 9789004322004.
- Inleiding. In P. Vandermeersch (Ed.), *Scepticisme als vorm van geloof* (Geestelijke volksgezondheid; 2-85, Vol. (pp. 7-16). Tilburg: KSGV, ISBN 9789075886559.
- The missing object. In P. Van Haute & H. Westerink (Eds.), *Sigmund Freud. Three Essays on the Theory of Sexuality. The 1905 Edition* (pp. vii-xii). London/New York: Versobooks, ISBN 973-1-78478-358-7.

Vakpublicatie (Boekdeel – Hoofdstuk)

- Nawoord in Souleymane Bachir Diagne, *Filosofen in de islam?* In *Filosofen in de islam?* (pp. 137-148). Nijmegen: Vantilt, ISBN 978 94 6004 289 8.

Vakpublicatie (Artikel)

- Woede en verinnerlijking van agressie – een psychoanalytische verkenning. *Speling : Tijdschrift voor Bezinning*, 68(2), 67-71.

Theo van der Zee

Project: Christelijke spiritualiteit in het katholiek onderwijs

Omvang: 0,4 fte

Verricht onderzoek:

- Opstellen van het onderzoeksplan voor periode 2016-2018
- Data verzameling in de vorm van interviews met schoolleiders over hun persoonlijk leiderschap en spiritualiteit
- Begeleiding van twee promovendi op terrein van leiderschap en spiritualiteit
- Publiceren van wetenschappelijke artikelen en vakpublicaties

Wetenschappelijke publicatie (Boekdeel – Hoofdstuk)

- Kontingenz mit Hilfe religiöser Bildung bewältigen am Beispiel von Schulleiterinnen und Schulleiter. In M. Wermke & e.a. (Eds.), *Religion und Bildung – Ressourcen im Alter?* (pp. 133-150). Leipzig: Evangelische Verlagsanstalt, ISBN 9783374043040.

Wetenschappelijke publicatie (Artikel)

- Discerning the good. The practice of decision-making in Dutch Catholic school managementteams. *Journal of Empirical Theology*, 29(1), 101-132.

Vakpublicatie (Boekdeel – Hoofdstuk)

- Zonder verhalen gaat het niet. Verhalen van niet-maakbaarheid en mogelijkheid in goed levensbeschouwelijk onderwijs. In B. v. d. Berg & A. Mulder (Eds.), *Leren van betekenis. Dialogisch levensbeschouwelijk onderwijs op negen basisscholen* (pp. 124-131). Utrecht: Marnix Academie.

Vakpublicatie (Artikel)

- Leiderschap verankerd in de persoon van de schoolleider. *Direct. Vakblad voor*

schoolleiders, 10(2), 34-35.

- Waardenvolle professionalisering. Hoopvolle correctie van een eenzijdige cultuur van meten. *Narthex*, 16(2), 18-23.

3.4.2 Spiritualiteit van het religieus leven

Charles Caspers

Project: Geschiedenis van het religieus leven

Omvang: 0,9 fte

Verricht onderzoek: In 2016 is gewerkt aan een congregatiegeschiedenis en zijn enkele studies gepubliceerd. Ook was de onderzoeker mede-organisator van een internationaal wetenschappelijk congres *Devotio. Individualization of religious practices in Western European Christianity*.

Geplande output: uitgave van het boek congregatiegeschiedenis medio 2020.

Wetenschappelijke publicatie (Boekdeel – Hoofdstuk)

- The Sacrament of the Eucharist and the Conversion of Geert Grote. In H. P. Neuheuser & e. al. (Eds.), *Diligens scrutator sacri eloquii. Beiträge zur Exegese- und Theologiegeschichte des Mittelalters. Festschrift Rainer Berndt* (Archa verbi. Subsidia, Vol. 14)(pp. 523-536). Münster: Aschenfordff, ISBN 9783402102336.

Wetenschappelijke publicatie (Artikel)

- Devotion as a Weapon against Anabaptists, Lutherans and Other “Heretics”. The “Heilige Stede” (Holy Stead) in Amsterdam from c. 1515 – c. 1550. *Ons Geestelijk Erf*, 87, 75-90.

Vakpublicatie (Boekdeel – Hoofdstuk)

- Devotio Moderna. In L. Borriello, E. Caruana, M. R. d. Genio & R. d. Muro (Eds.), *Nuovo Dizionario di Mistica* (pp. 645-647). Roma: Libreria Editrice Vaticana, ISBN 9788820998653.
- Liduina di Schiedam. In L. Borriello, E. Caruana, M. R. d. Genio & R. d. Muro (Eds.), *Nuovo Dizionario di Mistica* (pp. 1214-1215). Roma: Libreria Editrice Vaticana, ISBN 9788820998653.

Vakpublicatie (Artikel)

- In Memoriam Rudolph Th.M. van Dijk, O.Carm. 1935-2015. *Carmelus*, 62 [2015](2), 261-288.

Populariserende publicatie (Artikel)

- Het kind Jezus, gezien met geestelijke ogen. *De Heeriaan. Contactblad van de Congregatie Dochters van Maria en Joseph*, 45(4), 29-31.

Boekbespreking

- Arnold Angenendt, Das mittelalterliche Meßopfer. Münster; Aschendorff, 2014. *The Catholic Historical Review*, 102, 592-593.
- Dick E.H. de Boer & Ludo Jongen (eds.), In het water gevonden. Het Amersfoortse Mirakelboek. Hilversum: Verloren, 2015. *The Medieval Low Countries*, 3, 263-266.
- J. Otten, Duivelskwartier 1595. Heksen, heren en de dood in het vuur. Nijmegen: Vantilt, 2015. *Noordbrabants historisch jaarboek*, 33, 218-219.

- A.M.A.J. Driessen & G.P. van de Ven, Zusters van JMJ. Geschiedenis van een Congregatie 1822-1962. Hilversum 2015. *Noordbrabants historisch jaarboek*, 33, 223-224.
- B. Heffernan, Een kleine orde met allure. De augustijnen in Nederland, 1886-2006. Hilversum: Verloren, 2015. *Noordbrabants historisch jaarboek*, 33, 225-226.

Pierre Humblet

Project: De spiritualiteit van het religieus leven

Omvang: 0,8 fte (het betreft een samenwerkingsproject tussen de Konferentie Nederlandse Religieuzen en het Titus Brandsma Instituut, waarvan 0,5 fte ten laste van KNR en 0,3 fte ten laste van het instituut).

Verricht onderzoek: Net als voorgaande jaren stond binnen dit project de opbouw van het *Huis van de Roeping* centraal, als instrument voor de begeleiding van personen met vragen rond hun roeping. Vorderingen werden vooral gemaakt bij het opbouwen van (1) een netwerk van begeleiders en vormingsverantwoordelijken en (2) een netwerk van relaties met religieuze instituten die geroepen een plek willen en kunnen bieden. Gericht op deze twee netwerken werden twee bijeenkomsten van het Atelier Huis van de Roeping georganiseerd, rond het thema “*Begeleiding op de weg van het gebed*”.

Participerend onderzoek, begeleiding van zoekenden en beleidsontwikkeling zijn in dit verband nauw verweven.

In het verslagjaar is op al deze punten nauw samengewerkt met Esther van de Vate o.carm., die sinds 1 april 2014 opnieuw voor drie jaren als projectmedewerkster Toekomst van Religieus Leven (KNR) dit project mee ondersteunt.

Vakpublicatie (Boekredactie)

- Humblet, P. J. M. (Ed.), *Want hij had oog voor mij. 12 Gebeden om roepingen 2016-2017* (17 pp.). ‘s Hertogenbosch: Huis van de Roeping – KNR.

Vakpublicatie (Artikel)

- Barmhartig als het licht. *Berne - Tijdschrift van de Norbertijnen van de Abdij van Berne en de Norbertinessen van de Norbertinessen van Sint-Catharinadal*, 69(3), 8-10.
- De crisis van seksueel misbruik gezamenlijk beantwoorden. *KNR-Bulletin - Tijdschrift van de Konferentie Nederlandse Religieuzen*, 19(1), 8-9.
- Want Hij had oog voor mij ! – Roeping, de harteklop van Gods Barmhartigheid. *KNR-Bulletin - Tijdschrift van de Konferentie Nederlandse Religieuzen*, 19(1), 13-15.
- “De twaalf vergezelden Hem, en ook enkele vrouwen...” – Tellen en meetellen in het evangelie van Lucas en in het religieuze leven. *KNR-Bulletin - Tijdschrift van de Konferentie Nederlandse Religieuzen*, 19(3), 24-26.

Populariserende publicatie (Artikel)

- In het teken van het Jaar van Barmhartigheid – Zoekers en jonge religieuzen ontmoeten elkaar. *KNR-Bulletin - Tijdschrift van de Konferentie Nederlandse Religieuzen*, 19(2), 28-31.

Ad de Keyzer

Project: Psalmen en getijden

Omvang: 0,1 fte

Verricht onderzoek: Met Kees Waaijman werkt onderzoeker aan het project *Psalmvieringen*.

Geplande output: Het project behelst naast het samenstellen van 150 vieringen, voor de komende jaren elk jaar een brochure van 50 pagina’s – dat aan het eind een boek van 400 pagina’s kan worden – met het oog op de cursus *Voor wiens gelaat ik sta*.

Vakpublicatie (Boek)

- *Psalmviering 1* (12 pp.) (in samenwerking met Kees Waaijman). Nijmegen: Stichting Titus Brandsma Memorial.
- *Psalmviering 16* (16 pp.) (in samenwerking met Kees Waaijman). Nijmegen: Stichting Titus Brandsma Memorial.
- *Psalmviering 34* (16 pp.) (in samenwerking met Kees Waaijman). Nijmegen: Stichting Titus Brandsma Memorial.
- *Psalmviering 37* (20 pp.) (in samenwerking met Kees Waaijman). Nijmegen: Stichting Titus Brandsma Memorial.
- *Psalmviering 86* (16 pp.) (in samenwerking met Kees Waaijman). Nijmegen: Stichting Titus Brandsma Memorial.
- *Psalmviering 113* (12 pp.) (in samenwerking met Kees Waaijman). Nijmegen: Stichting Titus Brandsma Memorial.
- *Psalmviering 115* (16 pp.) (in samenwerking met Kees Waaijman). Nijmegen: Stichting Titus Brandsma Memorial.
- *Psalmviering 131* (12 pp.) (in samenwerking met Kees Waaijman). Nijmegen: Stichting Titus Brandsma Memorial.
- *Psalmviering 136* (16 pp.) (in samenwerking met Kees Waaijman). Nijmegen: Stichting Titus Brandsma Memorial.
- *Psalmviering 148* (16 pp.) (in samenwerking met Kees Waaijman). Nijmegen: Stichting Titus Brandsma Memorial.

Project: De spiritualiteit van Bachs vocale liturgische muziek

Omvang: 0,1 fte

Verricht onderzoek: onderzoek is verricht naar Bachs Johannes-Passion.

Geplande output: onderzoeker beoogt een boek te schrijven waarin hij Bachs Johannes-Passion spiritueel benadert, zoals hij gedaan heeft met Bachs Matthäus-Passion, met een co-auteur, nieuw-testamenticus Paul Verheijen. Er is geen deadline, gestreefd wordt het boek in 2018 gereed te hebben.

3.4.3 Bronnen van de Karmelitaanse spiritualiteit

Anne-Marie Bos

Project: *Titus Brandsma, Writings*

Omvang: 0,1 fte

Verricht onderzoek: Er zijn ook in dit jaar een aantal teksten van Titus Brandsma op SPIRIN geplaatst. Het gaat dit keer voornamelijk om artikelen die hij schreef voor de Gelderlander, voor Carmelrozen en om lemmata die hij schreef voor De Katholieke Encyclopaedie. Twee teksten zijn bestudeerd ten behoeve van een publicatie en er is een college verzorgd over Titus Brandsma.

Vakpublicatie (Artikel)

- Bergbeklimmen? *Herademing*, 92, 13-17.

Edison Tinambunan

Project: *Corpus Constitutionum Carmelitarum*

Omvang: 0,3 fte

Verricht onderzoek: gewerkt is aan de kritische editie van alle Karmelitaanse Constituties vanaf het begin in 1281 (de eerste Constituties) tot 1995 (de laatste Constituties). De uitgave zal uit vijf delen bestaan. De Constituties vormen de belangrijkste bron voor de (spiritualiteits)geschiedenis van de Karmelitaanse Orde. Het vooronderzoek werd vanaf 2008 tot medio 2010 in Rome verricht. Er zijn inmiddels vier delen van het *Corpus Constitutionum Carmelitarum* verschenen. Deel 1 bestrijkt de periode 1281-1456 en is verschenen in 2011. Deel 3 bestrijkt de periode 1904-1995 en kwam uit in 2014. Deel 4 gaat over de periode 1995-2007 en is van 2012. Deel 2 van het *Corpus Constitutionum Carmelitarum* over de periode 1456-1904 is volgens plan in 2016 verschenen.

Wetenschappelijke publicatie (Boekdeel – Hoofdstuk)

- Pengampunan Martirologi Awali. In *Dosa dan Pengampunan: Pergulatan Manusia dengan Allah* (Seri Filsafat Teologi Widya Sasana, ISSN 141-9005; Vol. 26, No. 25, Vol. (pp. 193-206). Malang: STFT Widya Sasana.

Wetenschappelijke publicatie (Boekredactie)

- Tinambunan, E. R. L. (Ed.), *Corpus Constitutionum Ordinis Fratrum Beatissimae Virginis Mariae De Monte Carmelo, Volume Secundo 1456-1904* (Institutum Carmelitanum Corpus Constitutionum Carmelitarum; ISSN 1411-9005, Vol. 2)(560 pp.). Roma: Edizione Carmelitane, 2016, ISBN 9788872881613.

Wetenschappelijke publicatie (Artikel)

- Martirologi. *Studia Philosophica et Theologica*, 15(1), 1-12.

Vakpublicatie (Artikel)

- Musik lurturgi Gerejani Purba. *Liturgi Sumber dan Puncak Kehidupan*, 27(1), 37-38.
- Musik Liturgi Gerejani Purba. *Liturgi Sumber dan Puncak Kehidupan*, 27(2), 45-46.
- Corak Nyanyian Gerejani Purba. *Liturgi Sumber dan Puncak Kehidupan*, 27(3), 44-46.
- Instrumen Liturgis Kristiani Purba. *Liturgi Sumber dan Puncak Kehidupan*, 27(4), 50-52.

3.4.4 Spiritualiteit en kunst

Anne-Marie Bos

Project: Spirituality and Art

Omvang: 0,15 fte

Verricht onderzoek: Verschillende paradigma's zijn uitgewerkt ten dienste van onderwijs- en vormingsactiviteiten een congresvoordracht, inleidingen en artikelen. Onder andere afbeeldingen van Elia, Maria, en Titus Brandsma zijn bestudeerd en ingezet als paradigma om een methode van kijken te ontwikkelen. Deze methode is theoretisch benaderd vanuit fenomenologisch, iconisch en dialogisch perspectief.

Populariserende publicatie (Artikel)

- Uit ons kunstbezit. Bespreking schilderij Maria Magdalena de Pazzi. *Achter de Karmel*, 28(1), 17-19.
- Uit ons kunstbezit. Bespreking schilderij Titus Brandsma - Pieter Geraedts. *Achter de Karmel*, 28(2), 15-17.
- Uit ons kunstbezit. Bespreking altaartriptiek Sjef Drummen sr. *Achter de Karmel*, 28(3), 10-12.
- Uit ons kunstbezit. Bespreking glas-in-loodramen Emile Puettmann. *Achter de Karmel*,

28(4), 20-21.

- Uit ons kunstbezit. Bespreking muurschildering Joep Nicolas. *Achter de Karmel*, 28(5), 16-17.

Marc de Kesel

Project: Mystiek/Spiritualiteit en Moderne Beeldende Kunst

Omvang: 0,5 fte

Verricht onderzoek: Opzetten van reeks TBI-Lectures “Mystieke beeldenstorm: over mystiek en moderne beeldende kunst”, voorzien voor voorjaar 2017. Opzetten van de TBI-Colleges “Mystieke plooien in het canvas: Over de fascinatie voor mystiek in de moderne beeldende kunst”, voorzien voor september-december 2017. Opzetten van samenwerking met *Figura Divina*, een universitaire onderzoeksgroep naar de relatie tussen kunst en religie (<https://figuradivina.org/>)

3.4.5 Mystiek en spiritualiteit in de moderne tijd

Marc de Kesel

Project: De impact van de mystieke en spirituele traditie op recente moderniteitstheorieën

Omvang: 0,3 fte

Verricht onderzoek: Verkennende studie met als doel een publicatie over het probleem van het zelf en de zelfloosheid in de spirituele en mystieke traditie van de vroegmoderniteit (Fénelon) en de invloed daarvan op deze traditie in de 20ste eeuw (Simone Weil).

Vorbereiden en opzetten van een maandelijks open leetuurseminarie over Jacques Lacans theorie van de mystiek: leetuur van J. Lacan, *Le séminaire, Livre XX (1972-73)*, Encore, Paris, 1975. Het open leetuurseminarie start in januari 2017.

Wetenschappelijke publicatie (Boekdeel – Hoofdstuk)

- ‘Love is not loving’. Over het dubbele van de liefde en hoe dit in de moderne literatuur doorwerkt. In J. Goud (Ed.), *Door woorden gekust. Talen van de liefde* (pp. 101-119). Zoetermeer: Uitgeverij Klement, ISBN 9789086871667.
- Touch me not. The Shoah and the Monotheistic Ban on Images. In R. Bieringer, B. Baert & K. Demasure (Eds.), *Noli me tangere in Interdisciplinary Perspective. Textual, Iconographic and Contemporary Interpretations* (Bibliotheca Ephemeridum Theologicarum Lovaniensium, Vol. 283)(pp. 377-390). Leuven, Paris, Bristol, CT: Peeters, ISBN 9789042933286.

Wetenschappelijke publicatie (Artikel)

- Controlled Melancholy. Or: How to Purely Love Political Power. *Crisis and Critique*, 2(1), 60-81.
- Als het brein een selfie maakt. Over neuropsychoanalyse en wetenschapskritiek [When the Brain takes a Selfie: On Neuropsychoanalysis and Criticism of Science]. *De Uil van Minerva*, 29(1), 8-19.

Vakpublicatie (Artikel)

- Freud speelt Schiller. Psychoanalyse en/als esthetische *Bildung*theorie [Freud plays Schiller. Psychoanalysis and/as Aesthetic ‘Bildung’ Theory]. *De Witte Raaf*, 183(sept./okt.), 1-3.

4 Begeleiding onderzoek

4.1 Promoties in 2016

- Hein Blommestijn (co-promotor) en Toine van den Hoogen (promotor): John Kwaku Opoku, *Medicine, Healing and Spirituality. The Case of the Roman Catholic Church in Ghana* (Radboud Universiteit, 25 april).

4.2 Begeleiding promotieonderzoek

Medewerkers van het Titus Brandsma Instituut begeleiden een aantal promotieonderzoeken in uitvoering. Per 31 december 2016 gaat het om:

- Biemen, Dick van, *Cultuur en spiritualiteit bij Levinas*. Begeleiders: prof. dr. Frans Maas (RU FTR) en prof. dr. Inigo Bocken.
- Claus, Sicco, *Redeem Us from Shallowness. An Interpretation of the Spiritual Heritage of John Main*. Begeleiders: prof. dr. Peter Nissen (RU FTR) en prof. dr. Inigo Bocken.
- Copier, Jorien, *Leiderschap, zingeving en het verhaal van de school*. Begeleiders: prof. dr. C.A.M. Hermans (RU FTR) en dr. T.S.M. van der Zee
- De Lartigue, Violaine, *L'expérience mystique surnaturelle nécessite-t-elle l'intégration du corps?* Begeleiders: prof. dr. Aude Suramy (Faculté de Philosophie, Institut Catholique de Toulouse) en dr. Hein Blommestijn.
- Fotesco-Tauwinkel, Carmen, *Monastic Work of Athanasios Abū Ghālib. Text edition and Commentary*. Begeleiders: prof. dr. Herman Teule (RU FTR), dr. Hein Blommestijn en dr. Jos Huls.
- Groningen, Sandra van, *Spiritualiteit, Leiderschap en Narratieve Identiteit Katholieke VO-scholen*. Begeleiders: prof. dr. C.A.M. Hermans (RU FTR) en dr. T.S.M. van der Zee
- Kabisch, Susann, *Gott und die Welt in Szene gesetzt. Inszenierung als Erkenntnisweg bei Nikolaus von Kues*. Begeleiders: prof. dr. Tilman Borsche (Universität Hildesheim) en prof. dr. Inigo Bocken
- Kruip, Marjolein, *Kunst, devotie en reizen. Materiële getuigenissen van geografische netwerken in laatmiddeleeuws Europa*. Begeleiders: prof. dr. Jos Koldewey (RU Letteren) en dr. Charles Caspers.
- Polet, Noela, *Brieven van Adelaïde de Ciccé*. Begeleiders: prof. dr. Frans Maas (RU FTR) en dr. Charles Caspers.
- Suparyanto, Petrus, *Javanese Mysticism of Bima Suci in the Serat Dewa Ruci. A Comparison with Christian Tradition on Spiritual Growth*. Begeleiders: prof. dr. Paul van de Velde, dr. Charles Caspers en dr. Hein Blommestijn.
- Widhowati, Emilia, *In omnibus charitas. Vincentian Spirituality Actualized by the Daughters of Mary and Joseph in Indonesia*. Begeleiders: dr. Hein Blommestijn en dr. Charles Caspers.

5. Bijdragen aan congressen

In deze rubriek gaat het om bijeenkomsten met een wetenschappelijk doel. Vermeld wordt wanneer een staflid een voordracht heeft gehouden of bij de organisatie van een congres betrokken is geweest.

Inigo Bocken

- Vision of God – a Mystagogic Installation – Nicholas of Cusa, Thomas a Kempis and Jan Van Eyck (key note). Conference Mystical Theology Network: Art and Articulation. Illuminating the Mystical, Medieval and Modern, 9 januari, Oxford.
- Critical Mysticism. Nicholas of Cusa in Michel de Certeau's Theory of Christianity and Modernity (key note). Colloque 'Michel de Certeau. Voyage de l'oeuvre', 11 maart, Centre Sèvres, Parijs.
- The Perspective of the Common Man in Michel de Certeau (key note). DFG-conference 'Addressing Each and Every One. Popularisation/Populism through the Visual Arts', 21 april, Giessen, Germany.
- Der Ort der Theorie. Michel de Certeau's Theorie der Alltäglichkeit. Öffentlicher Vortrag Cusanus Hochschule, 29 april, Bernkastel-Kues, Deutschland.
- Imaging the Heavenly Jerusalem with Nicholas of Cusa and Thomas a Kempis. International Conference on Medieval Studies, 12 mei, Kalamazoo, Michigan USA.
- The 'Scientia Laudis' of Nicholas of Cusa. Colloquium Titus Brandsma Institute, 27 mei, Nijmegen.
- Die Mitbewohner der Erde - Eröffnung eines Symposiums. Symposium Aufgabe und Bedeutung der Geschöpfe nach Laudato sí, 28 mei, Huize Wylerberg, Beek-Ubbergen.
- Die Bedeutung der 'Idiota' bei Nicolaus Cusanus. Internationales Klaus Reinhardt-symposium, 8 juli, Cusanus Hochschule, Bernkastel-Kues.
- Ibi deus ubi consensus. Warum die Gesellschaft Bilder braucht - und welche. Inaugural lecture Cusanus Hochschule, 16 oktober, Bernkastel-Kues, Deutschland.
- Images and Personal Spirituality in Early Modernity. Art, Image, Spirituality, 5th Annual Conference Arts and Spirituality, 22 oktober, Dublin, Ireland.
- Devotional Theory or Theoretical Devotion? Nicholas of Cusa, the Layman and the Devotio Moderna. Conference Devotio. Individualization of Religious Practices in Western European Christianity, 27 oktober, Nijmegen.
- The Splendor of a Technician's Spirituality (key note). NWO sponsored conference 'Technology and Transcendence', 18 november, TU Enschede.
- Het zien van God – Cusanus op de grens van Middeleeuwen en Moderne Tijd. Lezing voor Vakgroep Wijsbegeerte, Universiteit Gent, 5 december, Gent.
- Truth and Balance. The Conjectural Art of Nicholas of Cusa. Lecture Department Philosophy, 8 december, Universiteit van Utrecht.
- Perspektivewechsel. Die imago-Dei-Lehre und die Laienspiritualität, von der Devotio Moderna bis Florensky. 13. Symposium Laienspiritualität, 17 december, Katholische Akademie, Schwerte.

Anne-Marie Bos

- I looked and behold...: the mystagogical strength of Elijah's mystical experience in pictures. Conference 'Mysticism, Art & Articulation. Illuminating the Mystical: Medieval and Modern', 8-9 januari, St Hilda's college, Oxford.
- Living the Carmelite Rule in 2016: a challenge of marginality. Academic workshop: The critical role of religious community life in Europe: A world between tradition and innovation; 19-21 oktober, 20 oktober, Antwerpen.

Charles Caspers

- Eternal Liturgy in an Turbulent Era. Expert meeting 'The liber ordinarius of the Abbey of Nivelles. Liturgy as Interdisciplinary Intersection', 7 maart, Radcliffe Institute for Advanced Study, Harvard University, Cambridge MA.
- Holy Stead and Silent Procession. Lezing Agricola Seminar, 6 juni, Rijksuniversiteit

Groningen.

- [organisatie] Congres Devotio. Individualization of religious practices in Western European Christianity, 26-27 oktober, RU Nijmegen.

Rijklof Hofman

- [lezing, tevens organisatie] Geert Grote's choice for a religious lifestyle without vows. Congres Devotio. Individualization of religious practices in Western European Christianity, 26-27 oktober, RU Nijmegen.

Marc de Kesel

- Animal Ethics & The Question of the Modern Subject. Conference of the Centre for Research in Public Ethics and Governance, 9 maart, Saint Paul University, Ottawa, Canada.
- Not 'First you Eay, Than you ...': On Slavoj Žižek's Hegel Interpretation, Lecture on: Hegel, Religion and Politics – Issues and Actuality / Hegel, la religion et la politique – Enjeux et actualité. Conference of the Centre for Research in Public Ethics and Governance, 17 april, Saint Paul University, Ottawa, Canada.
- The Topicality of Meta: What about Metaphysics Today? (keynote lecture). Conference Metaphics Today, organized by the Faculty of Philosophy, Memorial University, 21 april, St-Johns, Nova Scotia, Canada.
- Social Spirituality (keynote lecture). Transforming Spirituality, International Conference celebrating 25 years of (the journal) Studies in Spirituality, organised by Titus Brandsma Institute, 7 mei, Soeterbeeck Conference Center, Ravenstein.
- Zie: de Dood & de Maagd – Over Lacan en religie. Open Expert Seminar "Lacan & Religie", Stichting Thomas Morus & Erasmus Universiteit Rotterdam, 20 mei, Rotterdam.
- De zelfloosheid zelf: Het probleem van het subject bij Eckhart en Fénelon. Ruusbroecdag, 2 december, Universiteit Antwerpen.
- Literatuur & ethiek. Symposium 'Goed & kwaad in de literatuur', 16 december, Letterenfaculteit, Universiteit van Utrecht.

Thomas Quartier

- Benediktinische Spiritualität - Liminalität als Existenzweise. Forschungsstelle für Vergleichende Ordensgeschichte, 20 januari, TU Dresden.
- Lived Theology. Collatio as research method. Pastoral Theology KU Leuven, 22 januari, Leuven.
- Interdisciplinary approaches to Monastic Studies. Monastic Institute, 15 februari, Sant Anselmo, Rome.
- Interdisciplinary approaches to Liturgical Spirituality. Pontifical Intitute for Liturgical Studies PIL, 16 februari, Sant'Anselmo, Rome.
- Monastic Theology as Public Voice Against Economic Injustice. 4th International Conference Monastic Studies, 9 juni, Sant'Anselmo, Rome.
- Monastieke theologie en wetenschappelijk engagement. Stichting Thomas More, 22 juli, Sant'Anselmo, Rome.
- Living Liturgy. Interdisciplinary Explorations for Church and World. KOSMOI conference, 14 oktober, KU Leuven.
- Individual and communal experiences of Monastic Liturgy. Response to Michael Casey oco, Liturgical Institute KU Leuven, 18 oktober, Abdij Keizersberg, Leuven.
- Hospitality and the societal impact of monastic life. Empirical explorations. Keynote UCSIA Expert Meeting, 21 oktober, Antwerpen.

- Individual and community in monastic studies. Response to Michael Casey, 23 oktober, Abdij Keizersberg, Leuven.
- Getijden beleven: veldverkenningen van getijdengebied. Liturgisch Laboratorium KU Leuven, 5 november, Abdij Keizersberg, Leuven.

Kees Waaijman

- The centrality of holiness in consecrated life. Congres Consecrated life in the globalized era. Catholic, ecumenical, and interreligious perspectives (Vinayasadhana), 7 januari, Institute of Formative Spirituality and Counselling, Bangaluru (India).
- Need, relevance and functionality of spiritual direction. Congres Consecrated life in the globalized era. Catholic, ecumenical, and interreligious perspectives (Vinayasadhana), 10 januari, Institute of Formative Spirituality and Counselling, Bangaluru (India).
- Book presentation. Congres “Transforming Spirituality”, 6 mei, Soeterbeeck, Ravenstein.

Herman Westerink

- Eine Pathoanalyse der Religion. Bemerkungen zu einem unvollendeten Projekt Freuds. Symposium Psychoanalyse und Religion, 15 januari, München.
- Westerink, H., Haute, P. I. M. M. v., & Kirstner, U. Lost and Found in Translation: Die Begrifflichkeit der ersten Fassung der Drei Abhandlungen zur Sexualtheorie im zeitgenössischen Kontext. Symposium zur Geschichte der Psychoanalyse, 27 februari, Berlin.
- Ignatius, het geweten en het onderzoek naar de lusten. Symposium Ignatiaanse spiritualiteit, 4 maart, Nijmegen.
- The Psychology of Religion in Search of Its Subject. European Association for the Study of Religion (EASR) Conference, 18 juni, Helsinki.
- Re-editing the 1905 Three Essays. SIPP conference ‘Any body, anybody: the matter of the unconscious’, 10 november, New York.

Huub Welzen

- The Revelatory Text and the Prologue of the Gospel of Luke. Voordracht ter ere van de 25e verjaardag van S. Schneiders, The Revelatory Text. Annual Meetings AAR- SBL, 20 november, San Antonio (Texas), USA.

Kirstin Zeyer

- Transzendental- oder Symbolphilosophie? Der Symbolbegriff Ernst Cassirers. Transzendentalphilosophie und Transkulturalität’ des Exzellenzclusters ‚Religion und Politik’ der WWU Münster, 5-7 februari, Münster.
- „Sämtliche Geschöpfe des Universums zu einer universalen Familie verbunden” – Aufgabe und Bedeutung einer Gemeinschaft der Geschöpfe im Anschluss an Laudato Si’. Symposium des Titus Brandsma Instituut, Nijmegen, 28 mei, Huize Wylerberg, Beek- Ubbergen.
- Wirkungsgeschichte, Überlieferung und Begriff der ‚Devotio Moderna’ (Histoire, transmission et concept de Devotio moderna). Mystique rhénane et Devotio moderna (veranstaltet von Marie-Anne Vannier), 5-6 oktober, Universiteit Metz.
- Hermann Cohen und Heinrich Barth zur Frage der Koexistenz. Koexistenz – ein Brennpunkt der Existenzproblematik. Heinrich Barth Tagung, 11-13 november, Bernkastel-Kues.

6 Wetenschappelijke functies, vormen van samenwerking en redactielidmaatschappen

Medewerkers van het instituut vervullen de volgende wetenschappelijke functies en maken deel uit van de volgende samenwerkingsverbanden en redacties.

Hein Blommestijn

- Lid Institutum Carmelitanum Rome
- Research Associate van de Universiteit van die Vrijstaat (Zuid-Afrika)
- Onderzoeker Samenwerkingsverband Behoud Monastiek Erfgoed

Inigo Bocken

- Universitair Docent voor religie- en cultuurtheorie, Faculteit Filosofie, Theologie en Religiewetenschappen RU
- Gewoon hoogleraar filosofie, in het bijzonder sociale filosofie, Cusanus Hochschule, Bernkastel-Kues
- Lid van de adviesraad van het Centrum voor Spiritualiteit in Amersfoort
- Korrespondierendes Mitglied Institut für Philosophie der Universität Hildesheim
- Secretaris Cusanus Studie Centrum
- Voorzitter Kierkegaard Werkgroep Antwerpen
- Redactielid *Coincidentia. Zeitschrift für europäische Geistesgeschichte*
- Redactielid *Studies in Spirituality*
- Redactielid *Studien zur europäischer Geistesgeschichte (Buchreihe, Aschendorff Verlag)*

Anne-Marie Bos

- Lid dagelijks bestuur van de Nederlandse Karmelprovincie
- Jurylid Religieuzen-prijs (KNR)

Charles Caspers

- Bestuurslid (secretaris/penningmeester) Stichting Aartsbisschoppelijk Museum
- Onderzoeker Onderzoeksschool Mediëvistiek (discipline Godgeleerdheid)
- Lid Internationale Gesellschaft für theologische Mediävistik
- Lid Contactgroep voor sociaal-economische en institutioneel-juridische geschiedenis van geestelijke en kerkelijke instellingen in de Nederlanden in de Middeleeuwen
- Lid Société Internationale d’Ethnologie et de Folklore (SIEF)
- Lid Maatschappij der Nederlandse Letterkunde
- Redactielid *Trajecta. Religion, Culture and Society in the Low Countries*
- Redactielid *Noordbrabants Historisch Jaarboek*
- Hoofdredacteur *Collatie. Halfjaarlijks informatieblad over de ‘Moderne Devotie’*
- Redactielid *Bedevoortplaatsen in Nederland* (website Meertens Instituut, KNAW)

Rijklof Hofman

- Lid Studienkreis Geschichte der Sprachwissenschaft
- Lid van de Onderzoeksschool Mediëvistiek, lijn 1.1 (ontsluiting van bronnen)
- Lid Maatschappij der Nederlandse Letterkunde
- Lid interuniversitair werkverband Geschiedenis van de Taalkunde
- Conservator Brandsma Collectie

- Member of the Authenticating Panel of the Royal Irish Academy and Irish Biblical Association's joint project for the edition of Medieval Celtic-Latin biblical and related texts in the *Corpus Christianorum* series
- Hoofd Project *Gerardi Magni Opera omnia*
- Secretaris Redactieraad *Gerardi Magni Opera Omnia*

Pierre Humblet

- Lidmaatschap Interdiocesaan Roepingen Overleg (IRO)
- Studie- en ambtelijk secretaris van de Commissie 'Toekomst van Religieus Leven' van de Konferentie Nederlandse Religieuzen
- Coördinator Huis van de Roeping
- Redactielid website KNR

Marc de Kesel

- Lid van het 'Comité scientifique de la collection Terra Nova' (Peeters, Leuven)
- Lid van de Raad van Beheer van de *De Witte Raaf* (Vlaams-Nederlands tijdschrift voor Kunst en Cultuur)
- Lid van het Bestuur van de Nederlands-Vlaamse Stichting *Psychoanalyse & Cultuur*

Ad de Keyzer

- Beleidsmedewerker bij de zusters Sociëteit van JMJ in Den Bosch
- Bestuurslid Stichting Erfgoedcentrum Sint Agatha
- Lid van de begeleidingscommissie Amsterdamse Dominicuskerk

Thomas Quartier

- Docent Rituele en Liturgische Studies Radboud Universiteit Nijmegen
- Leerstoelhouder Liturgische en Monastieke Spiritualiteit aan de Faculteit Theologie en Religiewetenschappen van de KU Leuven
- Gasthoogleraar Monastic & Ritual Studies aan het Pauselijk Ateneo San Anselmo Rome
- Co-hoofdredacteur *Death Studies* (Münster & Berlin: LIT Verlag)
- Redactielid *Questions Liturgiques*
- Redactielid *Yearbook for liturgy-research*
- Redactielid *Liturgia condenda* (Leuven: Peeters)
- Adjunct-hoofdredacteur *De Kovel. Monastiek tijdschrift voor Vlaanderen en Nederland*
- Redactielid *Tijdschrift voor Theologie*
- Redactielid *Vieren. Tijdschrift voor liturgie & spiritualiteit*

Edison Tinambunan

- Docent STFT Widya Sasana, Malang, Indonesia
- Bibliothecaris STFT Widya Sasana, Malang, Indonesia
- Bibliothecaris van Ordo Karmel Indonesia
- Redactielid van *Studia Philosophica et Theologica*
- Adviseur van *Journal Forum*, tijdschrift van de studenten van STFT Widya Sasana, Malang, Indonesia

Kees Waaijman

- Research Associate van de Universiteit van die Vrijstaat (Bloemfontein, Zuid-Afrika)
- Honorary president of the South Africa Association for Spirituality (Spirasa)

- Lid van de studiegroep Laienspiritualität van de Katholische Akademie te Schwerte
- Vice-voorzitter Raad van Toezicht Stichting Carmelcollege
- Lid raad van advies van het lectoraat Zorg & Spiritualiteit van de Hogeschool Zwolle

- Redactielid *Studies in Spirituality*
- Redactielid *Speling*
- Mede-uitgever *Felderkundungen Laienspiritualität*

Huub Welzen

- Research Associate van de Universiteit van die Vrijstaat, Bloemfontein (Zuid-Afrika)
- Lid Bijbels Werkgenootschap St. Hiëronymus
- Lid Lucaswerkplaats
- Lid van Studiosorum Novi Testamenti Conventus

Herman Westerink

- Docent godsdienstfilosofie, Center for Contemporary European Philosophy, RU Nijmegen
- Buitengewoon Gasthoogleraar vanwege het KSGV, KU Leuven
- Vice-voorzitter Scientific Advisory Board of the Sigmund Freud Private Foundation
- Lid ‘Freud Research Group’ van de International Society for Psychoanalysis and Philosophy / Société Internationale de Philosophie et Psychanalyse (ISPP/SIPP)
- Bestuurslid KSGV, Kenniscentrum voor Levensbeschouwing en Geestelijke Volksgezondheid
- Lid van de American Academy of Religion
- Lid van het Nederlands Genootschap van Godsdienstwetenschappen
- Redacteur van de serie *Sigmund Freuds Werke: Wiener Interdisziplinäre Kommentare*, Vienna University Press
- Redactielid *Psyche en Geloof. Tijdschrift van de Christelijke Vereniging voor Psychiaters, Psychologen en Psychotherapeuten*
- Redactielid *Religion and Transformation in Contemporary Society*
- Lid wetenschappelijke adviesraad *Spiritual Care. Zeitschrift für Spiritualität in den Gesundheitsberufen*
- Lid wetenschappelijke adviesraad *Zeitschrift : texte.*
- Lid adviesraad van de serie *Figures of the Unconscious*, Leuven University Press
- Lid van het KSGV Redactieteam
- Mederedacteur van het *Archive for the Psychology of Religion*

Theo van der Zee

- Adjunct Wetenschappelijk Directeur VERUS (Primaire werkzaamheden)
- Voorzitter Raad van Advies *Fontys Hogeschool Theologie en Levensbeschouwing* te Utrecht
- Lid Redactie *Narthex. Tijdschrift voor levensbeschouwing en educatie*
- Lid Redactie *Handelingen. Tijdschrift voor praktische theologie en religiewetenschap*

Kirstin Zeyer

- Mede-oprichter Klaus Reinhardt Institut (sinds 2015)
- Mede-oprichter Cusanus Hochschule, Bernkastel-Kues (sinds 2014)
- Lid Kueser Akademie für Europäische Geistesgeschichte, Bernkastel-Kues (sinds 2009)
- Bestuurslid Heinrich Barth-Gesellschaft, Basel (sinds 2007)
- Lid Cusanus-Gesellschaft, Bernkastel-Kues (sinds 2005)

- Bestuurslid Hugo-Dingler-Stiftung, Aschaffenburg (sinds 2009)
- Redacteur *Coincidentia - Zeitschrift für europäische Geistesgeschichte*

VORMING EN ONDERWIJS

In dit deel komen die activiteiten aan bod die zich afgespeeld hebben op het snijvlak van wetenschap en samenleving. Naast de beschrijving van de onderwijsprojecten wordt hier ook aandacht besteed aan de vormende publieksevenementen die door het instituut georganiseerd zijn zoals de *Nacht van de Mystiek* en het evenement *Hoorbaar Licht*, over de Vlaamse mystiek. Tevens wordt een paragraaf gewijd aan vormingsprojecten die opgezet zijn in samenwerking met maatschappelijke partners (Stichting Carmelcollege, VERUS en KSGV).

1 Publieksevenementen

1.1 Nacht van de Mystiek (6 februari 2016)

Na het succes van de eerste Nacht van de Mystiek in 2015 was het een hele uitdaging om ook de tweede editie, die plaatsvond op zaterdag 6 februari te laten lukken. Deze test werd met verve gehaald. Opnieuw was het theater LUX Nijmegen zo goed als uitverkocht. Centraal tijdens de editie van 2016 stond de Vlaamse mystica Hadewijch (ca. 1240), eigenlijk ook een van de grote dichters uit het Nederlandse taalgebied. Haar leven en betekenis werden ingeleid door Paul Mommaers, Hadewijch-specialist en *éminence grise* van de studie van de mystiek. Na de eerste pauze alweer een nieuw hoogtepunt met de Derwisj-groep Haqqani Mevlevi, die ook de eerste editie van de Nacht verrast hadden. Het wervelen van de Derwisj blijft een betoverende werking hebben op wie er naar kijkt – en er reeds al kijkend ook aan deelneemt. De wereld van Rumi en de soefi-traditie werd geopend en de deelnemers konden er zich in bewegen alleen maar door in LUX te zijn. Jan Oegema, een van Nederlands beste essayisten en bekend van zijn studies over Lucebert, Van Ostaijen en Faverey verraste het publiek met een verhaal over de praktische kanten van de mystiek. Hij verweest naar een aantal gesprekspraktijken zoals die in de Open Kloosters beoefend worden en die hun oorsprong vinden in de spirituele traditie. Deze lezing paste wonderwel bij het initiatief van de *collatio*-gesprekken dat vanuit het Titus Brandsma Instituut is genomen.

Tot slot was er nog de Reggae-band Super Natural Selection. 6 februari, dat betekent ook de verjaardag van Bob Marley – in hun gesprek benaderden TBI-directeur Inigo Bocken en Super Natural Selection-manager Pim Lammers de figuur van Bob Marley, de grootmeester van de reggae – als een echte mysticus. Kort voor middernacht bracht filosoof en vertaler Ben Schomakers opnieuw de aanwezigen in vervoering met een, naar eigen zeggen, ‘keihard intellectueel verhaal’ over Dionysius de Areopagiet. Het werd een echte expeditie door de onbekende wereld van deze geheimzinnige denker die ook wel eens de ‘vader van de Westerse mystiek’ genoemd wordt. Dansend tussen het bekende en wat onbekend blijft – dat is wat Dionysius doet, en Ben Schomakers leek deze dans met het publiek op een geestelijke manier uit te voeren. Onvoorstelbaar hoe vol de zaal op dat ogenblik nog zat – maar de mensen die al naar huis waren, hebben echt wel iets bijzonders gemist, zo midden in de nacht. Opnieuw was het de schitterende band *Natural Selection* die de Nacht ook echt de nacht in stuurde. Opnieuw voelden heel wat aanwezigen zich geroepen om de mystieke dans van Dionysius ook concreet en lichamelijk uit te voeren op de levende klanken van de mystieke reggae.

1.2 Titus Brandsma Lezing (10 juni 2016)

De 23ste Titus Brandsma Lezing was een memorabel gebeuren. Wanneer bijna 500 aanwezigen de Stevenskerk vullen en dan nog met gespannen concentratie luisteren naar een lezing, dan moet de spreker wel bijzonder zijn – en dat was het ook dit jaar. Niemand minder dan Rik Torfs, rector van de KU Leuven hield een bewogen en ook persoonlijk verhaal. Rik Torfs behoort tot de weinige mensen in ons taalgebied die weerbarstige thema's aan de orde kunnen stellen op een manier die ook in een seculiere samenleving beluisterd wordt. In dit opzicht is rector Torfs een levend model voor ons Titus Brandsma Instituut, al is de wijze waarop hij dit doet onnavolgbaar, geheel eigen. Dat verwacht men van iemand als Torfs en wanneer hij dan ook die verwachtingen waarmaakt en zelfs nog overtreft, dan is het wel degelijk een memorabele dag in de geschiedenis van ons instituut.

In de lezing sprak Torfs over zijn eigen weg met God, over zijn twijfels en worstelingen – worstelingen met het instituut dat God representeert, over de moraal, die 'God opeet', zoals hij het uitdrukte. Ook wanneer de instituties die het godsverhaal hebben verteld in crisis zijn, is dit niet het geval met God zelf. Al zijn er de laatste tijd weer vele filosofen en wetenschappers die het ongeloof verdedigen. Maar dit kan het laatste woord niet zijn. Ook zij die het ongeloof verdedigen, geloven weer iets. Het lijkt er soms op dat we nu in de wetenschap moeten geloven – maar is dit waar de wetenschap voor staat? Het probleem van vandaag is dat we het in het algemeen moeilijker hebben met vertrouwen en geloof – de dynamiek ontbreekt soms, niet alleen waar het om het godsgeloof gaat. Wanneer we niet meer in God kunnen geloven, is het omdat we niet meer in het *absurde*, het onvoorstelbare kunnen geloven. Dat geldt voor de kerk en de wetenschap, maar dat geldt ook voor een jonge zakenman die een groot geloof nodig heeft dat zijn onderneming een wereldimperium moet worden. Dit gebrek aan dynamiek is het eigenlijke, fundamentele probleem van het gebrek aan geloof vandaag.

De kern van het godsgeloof betreft juist deze dynamiek. Die komt tot uitdrukking in het geloof in de Verrijzenis, die volgens Torfs, daarbij Paulus citerend, de sleutel is van het hele geloof. In de Verrijzenis worden grenzen overschreden. Zelfs onze diepste dromen zijn niet diep genoeg om iets van dit geheim te doorgronden. De Verrijzenis is de kern van het godsgeloof, omdat het over grenzen voert. Zo luidde de pakkende slotzinnen van deze 23ste Titus Brandsma Lezing: "De Verrijzenis brengt ons voorbij alles. Daarom gaat ze nooit voorbij. God is Verrijzenis."

1.3 Hoorbaar Licht (5 november 2016)

In samenwerking met het Vlaams Kwartier Nijmegen werd in Theater De Lindenberg te Nijmegen een publieksevenement waarop de Vlaamse mystiek centraal stond en de relaties met zowel de schilderkunst van de Late Middeleeuwen (Jan Van Eyck) en de polyfone muziek uit die tijd voor het voetlicht kwamen. Bijna 100 aanwezigen genoten van een uniek multimediaal evenement.

Sprekers:

prof. dr. Inigo Bocken: 'Het zien van God in de Moderne Devotie'

prof. dr. Marc De Mey: 'Het spel van licht in het Lam Gods van Jan Van Eyck'

Het programma werd muzikaal opgeluisterd door het Ensemble *Intervalli* met polyfone muziek uit de tijd van Jan Van Eyck.

2 Studieweek Mystiek

Al bijna 40 jaar is de Studieweek Mystiek de 'summerschool' voor mystieke teksten van het Titus Brandsma Instituut en het is inmiddels een monument geworden. De Studieweek

Mystiek vond dit jaar plaats van 11 juli tot en met 14 juli. Net zoals in de Nacht van de Mystiek stond ook nu de Brabantse ‘Hadewijch, mystica van de liefde’ centraal. En het was niemand minder dan professor Paul Mommaers SJ, voormalig directeur van het Ruusbroecgenootschap te Antwerpen, die het werk van Hadewijch aan het publiek introduceerde. Ooit zou Karl Rahner gezegd hebben dat het Paul Mommaers was die hem geleerd heeft wat mystiek is. Hoe dan ook heeft Mommaers tijdens de Studieweek Mystiek het nochtans al ervaren publiek echt opnieuw laten zien wat mystiek eigenlijk inhoudt. Samen met Paul Mommaers nam ook prof. Anikó Daroczi uit Boedapest de toehoorders bij de hand doorheen dit schitterende, maar niet altijd even toegankelijke oeuvre. In vlekkeloos Nederlands liet ze de geheimen van Hadewijchs liefdesbegrip zien en horen.

3 School voor Spiritualiteit

‘School voor Spiritualiteit’ is de vlag waaronder opleidingen van het Titus Brandsma Instituut plaatsvinden. In 2016 begon het tweede jaar van de cyclus 2015-2017 van de Opleiding Geestelijke Begeleiding evenals van de Opleiding Maatschappelijke Spiritualiteit. De studenten van deze laatste opleiding volgen hetzelfde ochtendprogramma als de studenten Geestelijke Begeleiding, maar krijgen een ander practicum, dat meer in het teken van de *collatio*-methode staat.

De opleiding Geestelijke Begeleiding daagt studenten uit om de geestelijke weg bij henzelf en anderen te herkennen en er taal voor te vinden. Aan het eind van hun studie zijn zij in staat anderen te assisteren in het lezen van en het zich toevertrouwen aan de eigen geestelijke weg. De opleiding Maatschappelijke Spiritualiteit wil daarentegen studenten voorbereiden om in maatschappelijke praktijken te zoeken en te helpen zoeken naar plaatsen van spiritualiteit in het alledaagse leven.

In 2016 telde de School voor Spiritualiteit 39 studenten. Tien van hen volgden (een deel van) het programma in het kader van de opleiding Maatschappelijke Spiritualiteit; de overige 29 volgden de opleiding Geestelijke Begeleiding. Van de laatste groep waren 6 personen in 2011 gestart en 15 in 2013. De studenten die in 2011 of 2013 met hun opleiding begonnen, waren bezig met stage en scriptie, of – voor sommigen – de afronding van nog openstaande werkstukken. De 8 studenten die in 2015 gestart waren, hadden in dit tweede jaar van hun studie een vol programma van colleges, practica of *collatio*-bijeenkomsten en – in het geval van geestelijke begeleiding – individuele leerbegeleiding. Elk van de vier gevolgde blokken werd afgesloten met een werkstuk en een practicumopdracht. De groep werd voor de colleges nog versterkt met de studenten van de opleiding Geestelijke Begeleiding van de Protestantse Theologische Universiteit (PThU), bestaande uit 11 personen. Daarnaast schoven dit jaar in totaal negen toehoorders aan voor één of meerdere collegeblokken.

Op 20 mei was er een diploma-uitreiking. Zoals gebruikelijk werd deze samen met de PThU georganiseerd. Vijf studenten, waarvan één uit de TBI-geledingen, sloten hun studie op feestelijke wijze af. In boeiende en zeer uiteenlopende presentaties werd duidelijk wat de studie had bijgedragen op hun persoonlijke vorming en hoe zij zich hiermee, verdiept en verrijkt, konden inzetten in hun werkpraktijk. Allen keken terug op een intensieve, maar zeer vruchtbare periode in hun leven.

Blok 3

De gemeenschap

- Herman Westerink en gastdocenten: Gemeenschap en zorg
- Corrie van Baal, Frans Croonen. Middagpracticum opleiding Geestelijke Begeleiding: Kijk naar de rol van de gemeenschap

– Marlies Huveneers. Groepsgesprekken opleiding Maatschappelijke Spiritualiteit: groepsgesprekken “De gemeenschap”

Blok 4

Taal die God verstaat

- Anne-Marie Bos. Mystieke tekstlezing: Psalmen
- Charles Caspers. Thematiekcollege: Het gesprek met God
- Corrie van Baal, Frans Croonen. Middagpracticum opleiding Geestelijke Begeleiding: In gesprek met God
- Marlies Huveneers. Groepsgesprekken opleiding Maatschappelijke Spiritualiteit: groepsgesprekken “Taal die God verstaat”

Blok 5

Opmerkzaamheid en onderscheiding

- Anne-Marie Bos. Mystieke tekstlezing: Kijken naar beelden
- Kees Waaijman. Thematiekcollege: Opmerkzaamheid en onderscheiding
- Corrie van Baal, Frans Croonen. Middagpracticum opleiding Geestelijke Begeleiding: Ontdek hoe geestelijke begeleiding bij u past
- Marlies Huveneers. Groepsgesprekken opleiding Maatschappelijke Spiritualiteit: groepsgesprekken “Opmerkzaamheid en onderscheiding”

Blok 6

Spirituele lezing

- Hein Blommestijn Mystieke tekstlezing: Willem van St. Thierry
- Huub Welzen Thematiekcollege: Lectio divina
- Corrie van Baal, Frans Croonen. Middagpracticum opleiding Geestelijke Begeleiding: ‘Lees’ de weg van een ander
- Marlies Huveneers. Groepsgesprekken opleiding Maatschappelijke Spiritualiteit: groepsgesprekken “Spirituele lezing”

Er is in 2016 intensief nagedacht over de toekomst van de opleidingen. Daartoe werd een werkgroep gevormd onder leiding van dr. Carl Sterkens (UHD pastoraaltheologie bij de Faculteit FTR van de Radbouduniversiteit, en vertrouwd met het ontstaan van de School voor Spiritualiteit). Besloten werd dat opleidingen een diepgaande verandering zullen ondergaan. Voor de jaren 2017-2019 zal er een college-aanbod zijn voor Geestelijke Begeleiding in samenwerking met Hydepark en de PThU. De opleiding Maatschappelijke Spiritualiteit zal verder gemodulariseerd worden vanaf 2017. Daarbij is besloten af te stappen van de naam ‘School voor Spiritualiteit’. Het onderwijs zal als TBI-collegereeksen gepresenteerd worden.

4 Colleges in curricula Wetenschappelijk Onderwijs, Hoger Beroepsonderwijs, postdoctoraal onderwijs

N.B. In deze rubriek wordt alleen het onderwijs vermeld dat leden van het instituut namens of als representant van het instituut hebben gegeven. Het reguliere onderwijs dat Inigo Bocken, Thomas Quartier en Herman Westerink aan de Faculteit der Filosofie, Theologie en Religiewetenschappen van de RU hebben verzorgd, wordt hieronder niet vermeld.

Inigo Bocken

Colleges

- Culture and Spirituality in Modernity. College in het kader van de Masteropleiding Cultural Dimensions of Christian Spirituality, 17-23 juli, Sant' Anselmo (in samenwerking met Titus Brandsma Instituut), Rome.

Anne-Marie Bos

Colleges

- Titus Brandsma. 31 maart, Luce Centrum voor Religieuze Communicatie.
- Karmelieten. 27 september, RU - Faculteit der Letteren.

Seminars

- Karmelitaanse pedagogiek? Studiemiddag Spiritualiteit en onderwijs, 1 juni, Titus Brandsma Instituut, Nijmegen.

Charles Caspers

Colleges

- Het vrouwelijk draagvlak van de katholieke kerk in Nederland, 1600-1800. College voor Leergang kerkelijke inburgering, 11 maart, Radboud Universiteit Nijmegen.

Thomas Quartier

Colleges

- Practices of Spirituality. College in het kader van de Masteropleiding Cultural Dimensions of Christian Spirituality, 18 juli, Sant' Anselmo, Rome.
- Anthropological methods applied. College in het kader van de Masteropleiding Cultural Dimensions of Christian Spirituality, 19 juli, Sant' Anselmo Rome.

Loet Swart

Seminars

- Inleiding Middeleeuwse mystiek 31 oktober-4 november aan de Universidad de la Mística, Avila, Spanje.

Huib Welzen

Colleges

- Nuchtere mystiek (samen met Pieter de Villiers en Francois Tolmie). Colleges voor de opleiding spiritualiteit van de Universiteit van Oranje Vrijstaat, 19-22 juli, Johannesburg.
- “Venite ad me omnes.” Een mystieke lezing van Mt 11,28 in De Navolging van Christus. Colleges voor de opleiding spiritualiteit van de Universiteit van Oranje Vrijstaat, 19-22 juli, Johannesburg.

Kirstin Zeyer

Seminars

- Von Bewusstseinsfallen und Hirngespinsten – Leib und Seele im Fokus kontroverser Ansätze in Naturwissenschaft, Philosophie und Theologie. Blockveranstaltung/Titellehre an der Carl von Ossietzky Universität, 8-10 maart, Oldenburg.
- Frauenmystik und -gemeinschaft. Studia humanitatis III: Begegnung und Gemeinschaft, 14-16 juni, Cusanus-Hochschule, Bernkastel-Kues.
- Tierethik: Geschichte, Positionen, Perspektiven. Blockveranstaltung/Titellehre an der Carl von Ossietzky Universität, 6-8 september, Oldenburg.

5 Overig cursus- en vormingswerk

Inigo Bocken

Cursussen en inleidingen

- Marley Mysticus? Nacht van de mystiek, 6 februari, LUX Nijmegen.
- Het sociale denken van Laudato sí. KBO, 15 februari, Den Bosch.
- Collatio en gemeenschap. Naar een nieuwe toekomst voor religieuze gemeenschappen. Kapittel van de Franciscanessen van Dongen, 15 maart, Dongen.
- De Moderne Devotie en het Zien van God. Avicenna Leergang, 16 maart, Grote Kerk, Zwolle.
- De Geestelijke Oefeningen als experimenteel theater. Reeks Geestelijke Begeleiding in de Geestelijke Oefeningen, 23 april, Delft.
- Het zien van aangezicht tot aangezicht. Zomercursus Mystiek, 26 augustus, Drongen, België.
- Het zien van God in de Moderne Devotie. Hoorbaar Licht. Over mystiek en kunst in de 15de eeuw, Vlaams Cultureel Kwartier Nijmegen, 5 november, De Lindenberg, Nijmegen.

Anne-Marie Bos

Cursussen en inleidingen

- Psalm 150. Psalmcursus “Toch goed” 21 januari, Paters Kapucijnen, Den Bosch.
- Titus Brandsma. Boekpresentatie ‘Living Flame. Abiding by the Spirit’, 24 januari, Zenderen, Karmelklooster.
- Psalm 150. Psalmcursus “Toch goed” 29 januari, St. Jozefklooster, Amersfoort.
- Psalm 150. Psalmcursus “Toch goed” 17 februari, Fraters van Tilburg, Tilburg.
- Karmelspiritualiteit en de pedagogische opdracht van Carmelscholen. Bijeenkomst Kennisalliantie, 4 april, Stichting Carmelcollege.
- Psalm 150. Cursus “Biddend leven” 15 april, TBM, Nijmegen.
- Psalm 25. Cursus “Biddend leven” 07 oktober, TBM, Nijmegen.
- Psalm 25. Cursus “Psalmen bidden” 3 november, Karmelklooster, Almelo.
- Armoede en spirituele levensweg. Studiedag Franciscaans Studiecentrum: Spiritualiteit als armoede, armoede als spiritualiteit 18 november Utrecht.

Retraites/Vorming

- Psalm 6. Vormingshuis 12 februari, Boxmeer.
- Barmhartigheid. Zusters Franciscanessen van Heythuysen, 10-11 maart, Heythuysen.
- Psalm 32. Vormingshuis 3 juni, Boxmeer.
- Psalm 38. Vormingshuis 30 september, Boxmeer.
- Psalm 39. Vormingshuis 28 oktober, Boxmeer.
- Psalm 25. Vormingshuis 25 november, Boxmeer.

Charles Caspers

Inleidingen

- De spiritualiteit van Jeroen Bosch. Kerkelijk Centrum de Regenboog, 24 februari, Nuenen.
- Bidden met de benen. Protestantse Kerk, 14 april, Naaldwijk.
- Bedevaarten naar O.L. Vrouw van de Hasseltse Kapel en naar Peerke Donders. 1 oktober, Tilburg.

Pierre Humblet

Advies en vorming

- Advisering en begeleiding van de Zusters Karmelietessen ocd Arnhem (Karmel Nazareth) in het proces van omvorming van hun gemeenschap in een internationale community. Vier bezinningsbijeenkomsten op 20-01, 15-03, 31-05 en 11-10, Arnhem.

Marc de Kesel

- Oorlog als oorzaak. “Oorlog als oorzaak. In psychiatrie en kunst”, studienamiddag georganiseerd door de Belgisch-Nederlandse Stichting Psychoanalyse & Cultuur in samenwerking met Psychiatrisch Ziekenhuis Heilig Hart Ieper, Kliniek Sint-Jozef – Centrum voor Psychiatrie en Psychotherapie Pittem, en In Flanders Fields Museum Ieper, 16 juni, Ieper.
- Over geluk en andere onhebbelijkheden. Wat er op het spel staat in het moderne verlangen naar geluk. Het Gemenebest, 27 oktober, Kalmthout, België.

Ad de Keyzer

Cursussen en inleidingen

- Spiritualiteit van Bachs Matthäus-Passion 27 januari protestantse gemeente in Best; 11 februari pastores bisdom Utrecht in Hierden; 18 februari leerkrachten Scholengemeenschap in Terneuzen; 22 februari interview Radio Gelderland; 25 februari kerkgemeenschap Deurne; 28 februari protestantse gemeente in Vught; 1 maart verzorgingshuis Catharinahof in Nijmegen; 1 maart parochianen in Boxmeer; 3 en 10 maart parochianen in Pijnacker; 4 maart Koor in Arnhem; 5 maart parochianen in Oss; 13 maart studiekring in Eindhoven; 16 maart parochianen in Utrecht; 17 maart parochianen in Doetinchem; 19 maart TBM in Nijmegen; 21 maart werkgroep abdij in Heeswijk; 14 april Stadspastoraat in Arnhem.
- In de ruimte van de psalmen. Psalmcursus Biddend Leven, 5 februari, 11 maart, 15 april, 7 oktober, 18 november, TBM, Nijmegen.
- Spiritualiteit van Bachs cantates. 27 februari concertinleiding in Baarn; 16 juni klooster Maliskamp.
- Begeleidingsgroep Dominicuskerk, 21 april, Amsterdam.
- Spiritualiteit van de liturgie. 2 en 30 mei Abdij Koningshoeven in Tilburg; 4 juni vrijwilligers dekenaat Rijnwaarden in Elst; 3 oktober pastores bisdom Utrecht in Apeldoorn.
- Over doolhof en labyrint in de muziek. Albertinumlezing, 24 november, Nijmegen.
- Over de cantieken van de Montfort. Montfortanen, 8 december.
- Spiritualiteit van Bachs Weihnachtsoratorium, 21 december, Antwerpen.

Thomas Quartier

Cursussen en inleidingen

- Liturgische spiritualiteit voor het pastoraat. Studiedag priesters & diakens van het Dekanaat Den Bosch, 25 februari, Abdij Postel.
- Liturgische spiritualiteit van het Vasten. Recollectio, 26 februari, Abdij Averbode.
- Benedictijnse spiritualiteit voor de huidige samenleving. Lezing Davidsfonds, 3 maart, Sint Truiden.
- Anders leven - monastieke impulsen voor de wereld. Lezing Vrienden van de Achelse Kluis, 7 maart, Abdij Achelse Kluis.
- Wegen van gemeenschap. Franciscanessen, 15 maart, Dongen.
- Kiemcellen in de parochie. Lezing Parochie Johannes de Doper, 15 maart, Schaijk.
- Liturgische resonanties. Spiritualiteit van het Triduum sacrum. Liturgische retraite

- Stiltecentrum, 25 maart, Willibrordsabdij Doetinchem.
- “Een school voor de dienst aan de Heer” - Benedictijnse spiritualiteit. Ulenhof College Doetinchem, 30 maart, Willibrordsabdij Doetinchem.
 - Een levensweg in het spoor van Sint Benedictus. Parochie Hl. Gabriel 's-Heerenberg, 30 maart, Willibrordsabdij Doetinchem.
 - Religieus leven in Nederland vandaag. NIM Kerkelijke inburgering, 22 april, RU Nijmegen.
 - Liturgische spiritualiteit van Pasen. Recollectio, 28 april, Abdij Averbode.
 - Anders leven in praktijk: geleefde theologie & religiestudies. Weekend faculteitsvereniging Awaz, 13 mei, Willibrordsabdij Doetinchem.
 - De spiritualiteit van het Gregoriaans. Intensieve cursus HOVO Nijmegen, 11 mei, Willibrordsabdij Doetinchem.
 - Monastieke theologie - binnenste buiten. Boekpresentatie, 18 mei, KU Leuven.
 - Kiemcellen van religieus leven herontdekken. Lustrum. Zusters van Liefde, 4 juni, Den Bosch.
 - Kiemcellen. Van klooster naar wereld. Boekpresentatie Bernemedia, 16 juni, Abdij van Berne.
 - Religieus leven vandaag. KNR Forum, 18 juni, Abdij Koningshoeven.
 - Ontdek je kiemcel in de wereld! Lezing Boekhandel Dekker vd Vegt, 15 september, Nijmegen.
 - Samen kiemcellen vormen. Lezing De Zinnen, 8 oktober, Den Haag.
 - Das Kloster im Leben. Monastische Spiritualität als Provokation. Buchpräsentation mit Lesung, 22 oktober, Abdij van Gerleve.
 - Anders leven. Ontdek het klooster in je leven. Weekend, 28 oktober, Willibrordsabdij Doetinchem.
 - Liturgische spiritualiteit voor lekenvoorgangers in de parochie. Parochie Zalige Titus Brandsma Wageningen etc., 29 oktober, Willibrordsabdij Doetinchem.
 - Aandacht en gastvrijheid in de zorg. Benedictijnse bezieling. Vrijmetselaarsloge, 7 november, Doetinchem.
 - Kiemcellen. Monastieke impulsen voor de parochie. Birgitta Lezing, 8 november, Rosmalen.
 - Das Kloster im eigenen Leben. Impulse aus der benediktinischen Tradition. Katholisches Bildungswerk Kleve, 17 november, Kevelaer.
 - Spiritualiteit van de dood? Rituele en symbolen. ACPT Studiedag, 24 november, Leuven.
 - Zoeken als vindplaats voor God. Benedictijnse impulsen. Lezing jaarbijeenkoms Ridderorde van het Heilige Graf van Jeruzalem, 26 november, Priorij Maarssen.
 - Fasziniert vom Klosterleben; Kirche und Leben. Presentatie “Das Kloster im Leben”, 27 november, Abdij van Gerleve.
 - Lex orandi, lex credendi, lex vivendi. Recollectio, 28 november, Abdij van Gerleve.
 - Bid en begin. Monastieke spiritualiteit vandaag. Onderweg, 3 december, Hilversum.
 - Anders leven. Leiderschap en monastieke levensvorm. Avicenna-Workshop voor leidinggevendenden, 8 december, Willibrordsabdij Doetinchem.
 - Menswording - liturgische spiritualiteit op het grensgebied. Recollectio SVD/OSB, 21 december, Park Zuiderhout Teteringen.

Media (kranten, radio, tv)

- “Je weet pas waar je over praat wanneer je het zelf ondergaat”. BNR Radioa, 16 juni, Hilversum.
- Kiemcellen - Kloosterleven vandaag. Nieuws en Co, 17 juni, Radio 1, Hilversum.
- Monnik en wetenschapper in Nijmegen. In Gelderland Live, 19 juni.
- Radio MAX. Tijd voor MAX, 5 juli, Radio 5, Hilversum.

- “Monnik betekent ook gewoon eenling”. Trouw, naar aanleiding van verschijnen van “Kiemcellen”, 16 juli.
- “Ik schrik soms nóg van mijn keuze”. Nederlands Dagblad, 29 juli.
- Maak je wereld kleiner om te kunnen groeien, 20 augustus, interview De Gelderlander.
- Das Kloster im Leben. Neues deutschsprachiges Buch von Prof. Dr. Thomas Quartier osb; Niederrhein Nachrichten. Event: Niederrhein Nachrichten, naar aanleiding van verschijnen “Das Kloster im Leben”, 2 september.
- Mönche sind Subkultur mit einer 1500-jährigen Tradition; Kurier am Sonntag. Event: Kurier am Sonntag, naar aanleiding van verschijnen “Das Kloster im Leben”, 9 oktober.
- Maak de wereld klein dan wordt hij oneindig groot, 16 oktober, NCRV-tv, Hilversum.
- Ontspullen - je kloostercel wordt kiemcel. Kruispunt TV, 16 oktober.

Kees Waaijman

Cursussen en inleidingen

- Psalm 85. Psalmcursus “Toch goed”, JMJ Klooster Capucijnen 28 januari, Den Bosch.
- Vlam van liefde levend. Centrum voor Spiritualiteit Elia 3 februari, Dordrecht.
- “Bewust naar Pasen”, Raad van Kerken 17 februari, Doorn.
- Psalm 85. Psalmcursus “Toch goed”, Elim 24 februari, Tilburg.
- De spiritualiteit van het getijdengebed. Vormingsdag Abdij Koningshoeven 16 juni, Berkel-Enschot.
- De weg kwijt? Signalen van spiritualiteit: “Het ware, het goede, het schone... De weg kwijt?”, 5 september, TBM, Nijmegen.
- Liturgische spiritualiteit. Jaarcursus “Biddend leven: In de ruimte van de psalmen”, 16 september psalm 3; 7 oktober psalm 25; 28 oktober psalm 36; 18 november psalm 51; 9 december psalm 67, TBM, Nijmegen.

Trainingen

- De kracht van de stilte. Leerjaar Spiritualiteit, Fraters Maristen, 20 mei, Westerhelling, Nijmegen.
- Deskundigheidsbevordering. Begeleidersbijeenkomst Speling-leesgroepen 3 juni, Nijmegen.
- Onderwijs, op hoop van zegen. Programmadag Kennisalliantie Beziel Onderwijs, 26 september, TBM, Nijmegen.
- Zou het dan toch lukken? Signalen van spiritualiteit: “En toch...”, 12 december, TBM, Nijmegen.

Huib Welzen

Cursussen

- Spiritualiteit van het Lucasevangelie. Centrum voor spiritualiteit, 15 januari; 12 februari; 26 februari, Karmel Twente, Almelo.
- Laat Hem door je leven gaan. Cursus geloofsverdieping, 9, 16, 23, 30 april; 21, 28 mei, Titus Brandsmaparochie, Oss.

Inleidingen

- Vrede en oordeel in het evangelie volgens Lucas. Oecumenisch leerhuis, 19 oktober, Nijverdal.
- Bij God is niets onmogelijk. Signalen van spiritualiteit, 19 december, Titus Brandsma Memorial, Nijmegen.

Trainingen

- Namen voor Hem. Training in geloofscommunicatie, 14, 21 oktober, 4 november, Titus Brandsma Memorial, Nijmegen.

Herman Westerink

Cursussen en inleidingen

- Woede en schrik. Studieavond Tijdschrift voor Filosofie, 10 mei, Leuven.
- Luthers vrijheid en de moderne tijd. Studieavond Protestantse gemeente, 25 mei, Boxmeer.
- Inleiding. PKN Lutherdag, 17 september, Culemborg.

Kirstin Zeyer

Inleidingen

- Mensch und Tier. Vortrag im Rahmen der Reihe ‚Philosophischer Salon‘ im Kloster Lamspringe, 17 oktober, Hildesheim.

6 Begeleiding Scripties

N.B. In deze rubriek worden alleen de scripties vermeld die medewerkers van het instituut namens of als representant van het instituut hebben begeleid, dus niet de scripties die zij uit hoofde van een andere betrekking hebben begeleid.

Eindscripties School voor spiritualiteit

Corrie van Baal

- Christine Schlette, “...voor de stem die zich moet weren...” *De predikant als mystagoog* (tweede beoordelaar: Herman Westerink).

SAMENWERKING MET MAATSCHAPPELIJKE PARTNERS

De laatste jaren heeft het Titus Brandsma Instituut een nieuwe weg ingeslagen met name op het vlak van Maatschappelijke Spiritualiteit. Dit is een veld waarbij nieuwe concepten van onderzoek en vorming worden ontwikkeld. Doel van dit project is het om op zoek te gaan naar nieuwe vormen van ‘actieve contemplatie’ in een seculiere tijd. Uitgangspunt daarbij is dat er ook in zeer professionele (en seculiere) contexten spirituele dynamieken werkzaam zijn, maar dat het mensen ontbreekt aan handvatten en categorieën om daarmee om te gaan. De duurzame samenwerking met maatschappelijke partners maakt het mogelijk 1) iets over die dynamieken te leren (onderzoekscomponent) en 2) ook vanuit onze eigen expertise en vanuit dit onderzoek ook deze partners bewust te maken van deze processen en daar ook taal voor te vinden. Bovendien hopen we zo dieper door te dringen in het maatschappelijk weefsel en over de grenzen van onze traditionele achterban te kijken. Tenslotte is de zoektocht naar de juiste taal en toon om mensen uit bepaalde professionele of maatschappelijke circuits of organisaties aan te spreken ook een vorm van onderzoek – een nieuw leren kijken naar werkelijkheden en naar de traditie. Er werden in 2016 belangrijke stappen gezet. Naast de al bestaande samenwerking met de Stichting Carmelcollege werd ook met VERUS, de koepelorganisatie van katholiek en christelijk onderwijs in Nederland een samenwerkingsovereenkomst getekend, die resulteerde in een gemeenschappelijke VERUS-TBI onderzoeksplaats, die bij het Titus Brandsma Instituut ondergebracht is. Dank zij deze onderzoeksplaats mochten wij dr. Theo van der Zee als nieuwe collega verwelkomen. Ook met KSGV, het kenniscentrum voor werkers in de geestelijke zorg heeft sinds 2016 een structurele samenwerking met het TBI, wat resulteerde in een structurele samenwerking met de KSGV-leerstoel aan de KU Leuven die bezet wordt door collega Herman Westerink. Bedoeling is dat vanuit deze samenwerking vormingsmodules op het vlak van de geestelijke zorg opgezet kunnen worden. Tenslotte: ook religieuze instituten kunnen beschouwd worden als maatschappelijke partners. Dat had de samenwerking met de Zusters Franciscanessen van Dongen in 2014-2015 al geleerd. Vanuit die ervaring werd ook met de Benedictijner Abdij Slangenburg in Doetinchem een overeenkomst gesloten, die Thomas Quartier OSB voor 0,2 fte vrijstelt voor het Titus Brandsma Instituut, juist met het oog op de inbreng van de benedictijnse spiritualiteit voor het ontdekken van plaatsen van spiritualiteit in het maatschappelijke leven.

1 Bezielde professionaliteit – samenwerking Stichting Carmelcollege

Veruit het belangrijkste project op dit gebied is de samenwerking met de Stichting Carmelcollege, de tweede grootste scholengemeenschap van Nederland met ca. 40.000 leerlingen. Al enkele jaren werd gewerkt aan de voorbereiding van deze ambitieuze samenwerking. In 2014 werden enkele pilotbijekomsten georganiseerd (zie jaarverslag 2014). En in 2015 was de eerste module al operationeel, voorbereid en gecoördineerd door Anne-Marie Bos, onder de titel *Bezielde Professionaliteit: Aandacht*. In 2016 werd op vraag van de Stichting Carmelcollege ook een tweede module gemaakt, nu met als thematiek ‘rituelen’. Ook deze vraag kwam vanuit de ervaringen op de werkvloer, waar docenten en bestuurders de noodzaak voelden om ondersteund te worden in de rituelen van alledag, hoe dit aan te pakken, en de dieptedimensie van rituelen. Deze module werd opnieuw voorbereid door Anne-Marie Bos, met medewerking van Thomas Quartier. De eerste module werd in de organisatie verspreid en er werd mee gewerkt door verschillende groepen in het land.

2 VERUS-TBI-onderzoeksplaats

Het veld van het onderwijs speelt een belangrijke rol binnen het project Maatschappelijke Spiritualiteit. Door de ontwikkelingen en de uitstekende netwerken is er ook voor geopteerd om van dit veld een speerpunt te maken. De samenwerking met VERUS kwam dan ook als geroepen. VERUS is de koepelorganisatie van katholieke en christelijke schoolbesturen. Deze organisatie was op zoek naar een goede inbedding voor hun eigen onderzoeksinteresse naar de rol van spiritualiteit bij de realisering van de identiteit van katholieke scholen. Resultaat van de samenwerking is de VERUS-TBI onderzoeksplaats die aan het TBI gevestigd is. Theo van der Zee is uitvoerder van dit onderzoek. Dit onderzoek wordt gekenmerkt door zeer innovatieve methodes die het mogelijk maken ook daadwerkelijk de vragen die in de onderwijspraktijk leven tot spreken te brengen en te zoeken naar aangepaste antwoorden. Het is een vorm van onderzoek die door de interventies die gebeuren altijd ook vormend van aard is.

3 Kerk in de wijk – samenwerking met parochies en gemeentes

Nadat in 2014 en 2015 door het TBI trainingen waren verzorgd voor het *collatio*-gesprek, ten behoeve van de katholieke parochie Johannes en Jacobus Dukenburg, Nijmegen en de protestantse gemeente, gehuisvest in dezelfde Ontmoetingskerk, bleek in 2016 de behoefte te leven bij de mensen in het veld om dit project verder door te ontwikkelen, ook ten behoeve van andere parochies en gemeentes elders in het land. In 2016 werden gesprekken gevoerd met mensen die deze groepen representeren om vanaf 2017 door te gaan met een trainingsprogramma en met een verdiepingsprogramma.

4 Samenwerking TBI-

Met de benoeming van Herman Westerink als bijzonder gasthoogleraar vanwege het KSGV (*Kenniscentrum voor Levensbeschouwing en Geestelijke Volksgezondheid*) aan de KU Leuven met als leerstoel “Levensbeschouwing en geestelijke volksgezondheid, met bijzondere aandacht voor spiritualiteit, mystiek en psychoanalyse” is er een stevige basis gelegd voor een inhoudelijke samenwerking van KSGV en TBI op het thema van het onderzoek naar spiritualiteit en mystiek. Van hieruit zullen in de komende jaren gemeenschappelijke initiatieven (bijv. studiedagen, publicaties) ontwikkeld worden. Ook zal gestreefd worden naar het ontwikkelen van onderwijsactiviteiten in samenwerking met de leerstoel en het KSGV.

5 Samenwerking met de Abdij Slangenburg

Met de Abdij Slangenburg werd een overeenkomst gesloten die Thomas Quartier OSB vrijstelt voor 0,2 fte om onderzoek te doen op het veld van monastieke spiritualiteit en met name de betekenis van deze spiritualiteitsstroming voor Maatschappelijke Spiritualiteit. Het is een centrale inzet van het project Maatschappelijke Spiritualiteit om juist de maatschappelijke betekenis en relevantie van christelijke spiritualiteitsvormen in een seculiere context te onderzoeken.

6 Nog steeds geroepen – samenwerking met de Zusters Franciscanessen van Dongen

Tijdens een presentatie van het project Maatschappelijke Spiritualiteit maakte zuster Rafael Kops, overste van de zusters van Dongen, de opmerking dat ook religieuzen tot het maatschappelijk veld behoren, en dat zij, hoewel ouder geworden, nog steeds actief zijn en willen zijn – ook wanneer ze niet meer actief hun beroep kunnen uitoefenen. Zij vroeg het Titus Brandsma Instituut om ook ouder wordende religieuzen een perspectief op de toekomst te bieden, een nieuw leren nadenken over wat religieus leven eigenlijk is. Dit resulteerde in 2015 in vier bijeenkomsten te Dongen, waarbij Thomas Quartier en Inigo Bocken door een inhoudelijke inleiding en een *collatio*-gesprek dit ‘opnieuw denken’ hebben begeleid. Zo is binnen deze congregatie een nieuw spreken over roeping op gang gebracht. In 2016 resulteerde dit project in een rapport van de hand van beide auteurs, een rapport dat werd voorgesteld aan het kapittel van de zusters van Dongen en dat leidraad vormde voor hun verdere keuzes voor de toekomst. Daarmee werd dit project in 2016 afgerond.

PERSONELE OPBOUW VAN HET INSTITUUT PER 31-12-2016

Bestuur

prof. mr. C.J.H. Jansen (voorzitter)
 drs. M.J.A. Timmermans (secretaris) († 28 juni)
 mr. drs. Q.J.M. Kramer (secretaris, per 15 december)
 mr. A.I.M. van Berkum (penningmeester)
 J. Brouns
 drs. M.-L. Fisscher
 drs. C.M. van de Heuvel
 drs. B. Huitema

Wetenschappelijke directie

wetenschappelijk directeur:
 prof. dr. Inigo Bocken 0,3 fte
 wetenschappelijk secretaris:
 dr. Marc De Kesel 0,2 fte

Personeelsvertegenwoordiging

dr. Charles Caspers (voorzitter)
 dr. Anne-Marie Bos (secretaris)
 drs. Henk Rutten (vice voorzitter)

Wetenschappelijke Adviesraad

prof. dr. P. J. M. van Tongeren, voorzitter (Universiteit Nijmegen)
 prof. dr. J. F. Goud (Universiteit Utrecht)
 prof. dr. P. Van Hecke (Universiteit Leuven)
 prof. dr. L. ten Kate (Universiteit voor Humanistiek)
 prof. dr. E. J. P. van Loon (Universiteit Tilburg)
 prof. dr. Th. Mertens (Universiteit Antwerpen)
 prof. dr. P. J. A. Nissen (Universiteit Nijmegen)
 prof. dr.dr. M. Plattig (Universiteit Münster)

Onderzoek: *Contemplatio in actione*

Bijbelse spiritualiteit (1,35 fte)
 dr. Anne-Marie Bos 0,05 fte
 prof. dr. Kees Waaijman 0,75 fte
 dr. Huub Welzen 0,55 fte

Mystiek/Mystagogie (0,3 fte)¹

dr. Hein Blommestijn 0,3 fte
 dr. Loet Swart 0,2 fte

Moderne Devotie (0,6 fte)

dr. Rijcklof Hofman 0,6 fte

¹ De inzet van dr. Loet Swart wordt niet meegeteld in de optelling fte omdat hij zijn inzet als vrijwilliger verricht.

Maatschappelijke spiritualiteit (1,6 fte)

prof. dr. Inigo Bocken 0,15 fte
 dr. Anne-Marie Bos 0,3fte
 prof. dr. Thomas Quartier 0,15 fte
 prof. dr. Herman Westerink 0,6 fte (vanaf 1 oktober 0,5 fte)
 dr. Theo van der Zee 0,4 fte

Spiritualiteit van het religieus leven (1,4 fte)

dr. Charles Caspers 0,9 fte
 drs. Pierre Humblet 0,3 fte (daarnaast voor 0,5 fte werkzaam voor het gezamenlijk project met KNR)
 dr. Ad de Keyzer 0,2 fte

Bronnen van Karmelitaanse spiritualiteit (0,4 fte)

dr. Anne-Marie Bos 0,1 fte
 dr. Edison Tinambunan 0,3 fte

Spiritualiteit en Kunst (0,65 fte)

dr. Anne-Marie Bos 0,15 fte
 dr. Marc de Kesel 0,5 fte

Mystiek en Spiritualiteit in de moderne tijd (0,3)

dr. Marc de Kesel 0,3 fte

Begeleiding promotieprojecten (0,15 fte)

dr. Hein Blommestijn 0,05 fte
 dr. Charles Caspers 0,1 fte

Totaal 6,75 fte (exclusief directeur/secretarisfunctie)

Discipline-ontwikkeling en onderwijs*Redactiesecretariaat Studies in Spirituality (0,3 fte)*

drs. Wendy Litjens 0,3 fte

School voor Spiritualiteit (1,325 fte)²

dr. Anne-Marie Bos 0,2 fte
 drs. Corrie van Baal 0,4 fte
 drs. Wendy Litjens 0,2 fte
 drs. Frans Croonen 0,075 fte
 dr. Hein Blommestijn 0,05 fte
 prof. dr. Kees Waaijman 0,05 fte
 prof. dr. Inigo Bocken 0,05 fte
 dr. Huub Welzen 0,05 fte
 prof. dr. Thomas Quartier 0,05 fte
 drs. Henk Rutten 0,15 fte
 mw. Lieneke Lok-Epema 0,05 fte

Totaal 1,625 fte

² Niet meegeteld is de inzet van M. Huveneers daar zij niet in dienst was van het instituut. Tevens zijn de fte van leerbegeleiders en supervisors die op uur contractbasis werken niet meegenomen.

SPIRIN

drs. Henk Rutten 0,7 fte
 dr. PD Kirstin Zeyer 1,0 fte
 drs. Wendy Litjens 0,1 fte
Totaal 1,8 fte

Ondersteuning van Onderzoek en Onderwijs*Hoofd middelen*

mw. Lieneke Lok-Epema 0,75 fte

Ondersteuning project Maatschappelijke Spiritualiteit

mw. Ria Heerema 0,3 fte

Informatievoorziening

drs. Henk Rutten 0,15 fte

Bureau

mw. Ria Heerema 0,5 fte

Totaal 1,7 fte

Op de peildatum bedroeg de totale omvang van de aangestelde staf 11,875 fte exclusief directeur en wetenschappelijk secretaris, 12,375 fte inclusief beiden.

Wetenschapscommissie:

prof. dr. Inigo Bocken (voorzitter)
 dr. Marc De Kesel
 dr. Anne-Marie Bos
 prof. dr. Thomas Quartier OSB
 prof. dr. Herman Westerink (secretaris)

Commissie SPIRIN:

prof. dr. Inigo Bocken
 dr. Charles Caspers
 dr. Matthias Laarmann
 dr. Detlef Thiel

Commissie editieproject *Titus Brandsma. his writings*

dr. Charles Caspers (voorzitter)
 dr. Edison Tinambunan
 prof. dr. Kees Waaijman

*